Į LAISVĘ

Nr. 17 — Kaina 20 kap.

LEIDŽIA LIETUVIŲ AKTYVISTŲ FRONTAS

1941. VII. 12 — Šeštadienis

Bolševikų armija neteko 1 milijono vyrų

Per nepilnas tris savaites Sovietų S-ga gavo tokius sunkius smūgius, kad ji vokiečių veržimąsi gali tik šiek tiek trukdyti, tačiau jokiu būdu nesulaikyti

Vokiečių aviacija be atvangos bombarduoja sovietų užfrontę

BERLYNAS. VII. 11. ELTA. DNB praneša, kad

rytų fronte į vokiečių rankas kas valandą patenka milžiniški belaisvių kiekiai.

Nuolat ateina vis naujų ir naujų būrių išvargusių, jėgų netekusių sovietų kareivių, kurie po didžių kovų Baltstogės ir Minsko apylinkėse buvo išsislapstę po miškus. Dabar jie išlenda iš miškų ir, didelėmis kolonomis susirinkę, pasiduoda į nelaisvę. Labai daug belaisvių yra sužeistų ir savo žaizdas yra apvynioję purvinais krauju persunktais skudurais.

Jų vaizdas yra šiurpus, o tai yra buvę pačių geriausiųjų sovietų pulkų, turėjusių nugalėti Vokietiją, kareiviai.

BERLYNAS. VII. 11. ELTA. Vokiečių lėktuvai liepos 10 dieną dviejose vietose

išardė svarbią Maskvos — Peterburgo geležinkelio liniją.

Ši linija įvairiose vietose buvo suardyta.

Smolensko apylinkėje numestas nuo bėgių ir padegtas vienas sunkiai prikrautas traukinys. Iš viso buvo sėkmingai pultas 31 traukinys. Taip pat buvo nutildyta viena zenitinė baterija.

Rytų fronto šiaurės ruože vokiečių lėktuvai pakartotinai puolė Žvejų pusiasalį. Daug sovietų artilerijos baterijų bombomis buvo sunaikinta. Į pietus nuo Žvejų pusiasalio Motovsko įlankoje buvo paskandintas vienas sovietų laivas 15.500 brt. Kitą prekinį laivą 4.000 brt. lėktuvų bombos tiek sugadino, kad reikia laikyti jį žuvusiu.

Šiuo būdu kariuomenės ir maisto transportas šia linija yra nutrauktas.

BERLYNAS. VII. 11. ELTA. Vokiečių lėktuvai liepos 10 dieną Smolensko apylinkėse puolė čia žygiavusias įvairių ginklų rūšies bolševikų kariuomenės dalis.

Buvo sunaikinta amunicijos traukinių ir motorizuotų kolonų, o taip pat 375 sunkvežimiai.

BERLYNAS. VII. 11. ELTA. Liepos 10 dieną

vokiečių lėktuvai smarkiai puolė bolševikų kariuomenės aprūpinimui didelės reikšmės turinčią Žitomiro — Kijevo geležinkelio liniją.

BERLYNAS. VII. 11. ELTA. DNB gautomis žiniomis, suomių oro pajėgos paskutinėmis dienomis atliko eilę netikėtų puolimų Pabaltijo sovietų uostų srityse, sėkmingai apmėtydamos bombomis sovietų bazes. Nepaisydami smarkaus zenitinės artilerijos šaudymo, suomių lėktuvai tęsė toliau savo puolimus ir žemai skrisdami puolė sovietų torpedinius laivus. Bombos pataikė į du sovietų torpedinius laivus. Kiti laivai pabėgo.

Iš Vyriausiosios Fiurerio Būstinės.

Vyriausioji vokiečių kariuomenės vadovybė praneša:

RYTŲ FRONTE

Kaip jau buvo specialiai pranešta, po lygiagrečių mūšių Baltstogės ir Minsko apylinkėse buvo užbaigta medžiagų ir apimties atžvilgiu didžiausioji pasaulyje kova. Į mūsų rankas pateko 323.898 belaisviai, tarp jų daug vadovaujančių generolų ir divizijos vadų. Buvo paimta ar sunaikinta 3.332 tankai, 1.809 patrankos ir šiaip labai daug kitų ginklų. Su kituose rytų fronto ruožuose iki šiol paimtais belaisviais bendras belaisvių skaičius dabar siekia daugiau 400.000. Į vokiečių rankas patekusių ar jų sunaikintų tankų kiekis siekia 7.615, patrankų — 4.423. Sovietų oro laivynas iki šiol neteko 6.233 lėktuvų.

VAKARŲ FRONTE

Kovoje prieš britų aprūpinimo laivininkystę vokiečių povandeniniai laivai Atlanko vandenyno šiaurėje paskandino keturis priešo prekinius laivus 27.600 brt. Į rytus nuo Peterheado lėktuvai nuskandino vieną prekinį laivą 4.000 brt. Pereitą naktį stiprūs kovos lėktuvų junginiai ypatingai sėkmingai bombardavo Hullio uosto prie Humbero įrengimus. Tolimesni oro laivyno smūgiai buvo nukreipti į Greet Yormoutho ir Berwicko uostų įrengimus, o taip pat į aerodromus ir prožekorių įrengimus rytų ir pietų Anglijoje.

Priešui bandžius vakar dieną įskristi į okupuotą Prancūziją, vokiečių kovos lėktuvai numušė 22 priešo lėktuvus, zenitinės patrankos — keturis ir jūrų artilerija — tris. Du mūsų lėktuvai dingo be žinios.

Priešas pereitą naktį numetė nedidelį sprogdinamųjų ir padegamųjų bombų kiekį kai kuriose vakarų Vokietijos vietose. Civiliniams gyventojams padaryti nuostoliai yra nedideli.

— o —

BERLYNAS. VII-11. ELTA. Dėl šios dienos karinių pajėgų pranešimo DNB papildomai patyrė: Galutiniai didžiojo naikinamojo mūšio Baltstogės ir Minsko erdvėje duomenys dabar yra visiškai žinomi. Šios dienos karinių pajėgų pranešimas šį dvigubą mūšį vadina „didžiausiu medžiagų ir apsupimo mūšiu pasaulio istorijoje". Tuo būdu apskritai galima pasakyti, kad

šį mūšį galima vertinti kaip Vokietijos kariuomenės ir vokiečių vadovavimo meno triumfą.

Apsupimas ir sunaikinimas yra didžiausieji karinės vadovybės tikslai. Jeigu šis dalykas pasiekiamas, tai įrodoma, kad priešas, kuris manevravo toje pat padėtyje, yra visiškai pralenktas. Mūšis prie Baltstogės ir Minsko yra visiškai toks pat kaip kadaise įvykęs prie Tannenbergo, kada buvo pašalintas netarpiškas pavojus Rytprūsiams. Tačiau šis mūšis daug kartų pralenkia Tannenbergą savo mastu ir paimtų belaisvių bei grobio duomenimis. Apsupamojo mūšio prie Baltstogės ir Minsko duomenys, rodo, kad

kelias vokiečių frontui į šiaurę nuo Pripetės pelkių yra padarytas visiškai laisvas.

Jau liepos 2 d. kruvini priešo nuostoliai siekė daugiau kaip 160.000 žmonių. Šiandien sovietų armijos nuostolius, patekusiais į nelaisvę ir žuvusiais, apskritai,

galima vertinti vienu milijonu žmonių.

Tankų ir patrankų nuostoliai niekad negali būti išlyginti. Netekimas daugiau kaip 6.000 lėktuvų, atsargiai vertinant, kalba apie 73 eskadriles. Šis skaičius beveik tris kartus prašoka viso 1914 metų santarvininkų vasaros žygio vakaruose nuostolius, kada žuvo 2.633 lėktuvai. Jau dabar galima numatyti, kad

sovietų armija per nepilnas tris savaites gavo tokius sunkius smūgius, kad ji būsimąjį veržimąsi gali tik šiek tiek trukdyti, tačiau jokiu būdu nesulaikyti.

Adolfas Hitleris

didysis Vokiečių Imperijos Vadas, vokiečių ginkluotųjų jėgų karvedys. Vokietijai primestas karas, vedamas su britų sauvale ir žmogžudiškuoju bolševizmu dėl naujosios Europos sukūrimo, padarė jį Lietuvių Tautos Išvaduotoju.

Bolševikų viešpatavimo balansas

Daugiau kaip 32 mil. žmonių buvo nužudyta arba mirė iš bado

BERLYNAS. VII-11. ELTA. Pagal „Dienst aus Deutschland" sudarytą bendrą sovietų režimo Rusijoje aukų apskaičiavimą, remiantis įvairiais paskutiniaisiais metais padarytais tyrinėjimais,

ne mažiau kaip 32.016.393 asmenys sovietų yra nužudyti arba mirę nuo bado.

Pagal senus rusų apskaičiavimus iki 1922 metų GPU buvo nužudyti 1.776.393 asmenys, iš jų 28 vyskupai, 1215 dvasininkų, 6.000 profesorių ir mokytojų, 9.000 gydytojų, 54.000 karininkų, 260.000 kareivių, 11.000 policijos karininkų, 58.500 policininkų, 12.950 dvarininkų, 355.250 inteligentų, 193.350 darbininkų ir 815.000 ūkininkų. 1917—1921 metų pilietinio karo laikotarpyje pagal anglų apskaičiavimus žuvo 1.400.000 asmenų. Per 1920—21 metų bado katastrofą, kaip pilietinio karo pasekmę, mirė Europos pagalbos badaujantiems komisijos duomenimis 10.240.000 žmonių, ypač vaikų, ligonių ir senių. 1932—33 metų bado, kilusio dėl be atodairos ir prievarta vykdytos žemės ūkio kolektyvizacijos, pasekmė buvo panašus masinis gyventojų mirimas, ypač nukentėjus miestų gyventojams, žemės ūkių darbininkams ir ūkininkams, iš kurių buvo nusavinta žemė. Per šiuos dvejus metus aukų skaičius pasiekė 10.000.000 žmonių. Sovietų Sąjungos stovyklose ištremtiesiems ir prie priverstinųjų darbų, kuriems buvo panaudoti šimtai tūkstančių ūkininkų, o taip pat per gausias viešąsias bylas, kuriose buvo teisiami vadinamieji „sabotažo vykdytojai ir kenkėjai", anglų apskaičiavimais žuvo 8.600.000 žmonių. Tuo būdu bolševikų režimo sovietų sąjungoje bendras balansas per 25 metus sudaro 32.016.393 aukas.

Vorošilovas, Timošenko ir Budionyj paskirti frontų vadais

STALINAS REIKALAUJA IŠ ANGLŲ TUOJ SUDARYTI VAKARŲ FRONTĄ

STOCKHOLMAS. VII-12. ELTA. Maskvos radijo žiniomis, maršalai Vorošilovas, Timošenko ir Budionyj paskirti šiaurinio, vakarinio ir pietvakarių fronto sričų vadais. Vadovavimą jie jau perėmę.

NEW YORKAS. VII-11. ELTA. Junaitid Press iš patikimų Londono šaltinių praneša, kad Stalinas vakar per pasikalbėjimą su britų ambasadoriumi Crippsu pareikalavęs kuo greičiausiai sudaryti iš anglų pusės Vakarų frontą.

STOCKHOLMAS. VII. 11. ELTA. Maskvos radijas praneša, kad GPU į savo štabą priėmė daug jaunų mergaičių ir berniukų, net vaikų, kuriems pavedamas ypatingas uždavinys — susekti šnipus. Šitie jaunuoliai ir jaunuolės tam darbui buvo parengti specialiuose parengiamuosiuose kursuose.

Aukščiausiosios sovietų tarybos narys Liubianova per Maskvos radiją kreipėsi į Sovietų Sąjungos moteris ir ragino „amazones" drąsiai eiti į frontą ir kovoti už Stalino kraštą. Moterys pilotai raginamos neatsilikti nuo vyrų.

ŽENEVA. VII-12. ELTA. Londono laikraštis „Daily Herald" ryšium su pranešimu, kad britų atstovas Maskvoje per tris dienas du kart kalbėjosi su Stalinu, pabrėžia, jog santykiai tarp abiejų šalių yra labai glaudūs. Faktinai sovietų ir britų vyriausybės dirba kaip sąjungininkės, pabrėžia laikraštis, ir sovietų pasiuntinys Londone, yra glaudžiuose santykiuose su užsienių reikalų ministerija. Laikraštis reikalauja sudaryti formalią sąjungą tarp Anglijos ir Sovietų Sąjungos.

ROOSEVELTAS SVEIKINA BOLŠEVIKUS IR LINKI JIEMS LAIMĖS...

STOCKHOLMAS. VII-11. ELTA. Maskvos radjas praneša, kad aukščiausiosios tarybos pirmininkas Kalininas Jungtinių Valstybių nepriklausomybės sukaktuvių proga pasiuntė Rooseveltui sveikinimo telegramą. Rooseveltas savo atsakyme linki sovietų tautai laimės jos pasipriešinimo kovoje.

MAISKIS ANGLUS VISOKIAIS BŪDAIS RAGINA PADĖTI MASKVAI

STOCKHOLMAS. VII/12. ELTA. Laikraščio „Aftonbladet" žiniomis iš Londono, sovietų pasiuntinys Londone Maiskis pasiuntė britų profesinių sąjungų kongresui telegramą, kurioje kviečia britų profesines sąjungas pasirūpinti, kad Sovietų Sąjunga "gautų ko didžiausią pagalbą ir ko smarkiausiu tempu". Švedų korespondentas ta proga pastebi, jog vargu yra galima, kad Sovietų Sąjungai karinės ir pramoninės pagalbos teikimo klausimas būtų ilgainiui atskirtas nuo politinio sovietų rėmimo.

ALEKSANDRETES UOSTE INTERNUOTA 11 PRANCŪZŲ KARO LAIVŲ

ANKARA. VII-11. ELTA. Ankaros radijas praneša, kad į Aleksandretės uostą įplaukė 11 prancūzų karo laivų. Prancūzų laivyno vadas kreipėsi į vietinius valdžios organus, pareikšdamas, kad jo laivynas nori prisiglausti tame Turkijos uoste. Pradėta nuginkluoti laivus, o visa įgula internuota.

MADRIDAS. VII-11. E. Ketvirtadienį Valencijos miestą ištiko didelė audra, padariusi didelių nuostolių pastatams ir šiaip įvairiems įrengimams. Daug gyventojų buvo sunkiai sužeista.

„Tiesos" redakcijoje Kaune rasta slaptų dokumentų

BERLYNAS. VII-11. ELTA. DNB praneša, kad prieš kelias dienas vokiečių tardymo komisija buvusioje komunistų laikraščio „Tiesa" redakcijoje Kaune aptiko kitą slaptą bolševikų centralę. Tarp įvairių raštų rasta įdomių įvairių agentų pranešimų ir slaptų dokumentų. Pavyzdžiui rasta Rytprusių pulkų karininkų sąrašai, kareivinių ir aerodromų planai, kelių į Dancigą ir į Karaliaučių aprašymai, kuriuose pažymėti tiltai ir kokį svorį jie gali išlaikyti. Be to, rasta pundai atsišaukimų vokiečių kalba į Rytprusių gyventojus, kuriuose pastarieji kviečiami pasiduoti sovietų komisarų nurodymams.

Naujausioji tautosaka

SVEIKAS BŪK, RAUDONARMIETI

Sveikas būk, raudonarm'eti,
Savo krauju apsitaškęs;
Puolei suomį susirietęs,
Kol išdulkino rubašką.

Dėkui tau, raudonarmieti,
Kad suėdei mūsų šalį —
Apetitas neregėtas,
T.ek apžioti nieks negali.

Bet atmink, raudonarmieti:
Tavo armija jau braška —
Dulkėm virs ir tankai kieti,
Skudurop nueis rubaška.

„Revoliucinių" dainų lietuviai niekada nemokėjo ir nedainavo — atėjusiems bolševikams parūpo tokių dainų pagaminti. Praėjusį rudenį švietimo Komisar'ato tam tikslui buvo paskelbtas didelis konkursas: parinkti dvylika skambių temų, paskirtos didelės premijos. Vienas Vilniaus universiteto studentas tą proga parašė šį „konkursinį eilėraštį" netrukus plačiai pasklidusį ir daina išvirtusį.

LYGUMOS...

(Rusiškos dainos parafrazė, paskliduši jau 1940 m. liepos mėn.)

Ei, lygumos, lygumos,
lygumos, kaip marios, plačios...
Bėga tom lygumom didvyriai, —
raudonosios armijos herojai...

Ei, bėgame, bėgame,
bėgam, kiek tik kojos neša.
Mūsų žirgeliai greitakojai
greit pas „dėdę" Staliną mus neša...

Neškit kudašių,
neškite greičiau, bachūrai,
baslį ir spragilą paėmę
jums išdirbsime, kaip šuniui, skūrą...

„TARYBINĖS" PABIROS
DVI STALINO KLAIDOS

— Pirma: pasauliui parodė savo armiją; antra: savajai armijai parodė pasaulį.

„RASTA LIETUVOJE" ARBA „RUSINKIM LIETUVĄ"

1941 m. pradžioje bolševikai Lietuvoje, registruodami autovežimius, prie automobilio numerio pridėdavo raides „R.L." Kaun'ečiai išaiškino ir šių raidžių reikšmę: „Rasta Lietuvoje".

PIONIERIUS IR KOLCHOZININKAI
(2-is variјantas)

Raudonasis komandierius, aprodęs savo „pionieriui" vieną Vilniaus muziejų, eina su juo pro baziliką, kurios tarpdury sėdi keli lenkų elgetos. „Pionierius" dar iš tolo klausia tėvą, kokie čia esą rūmai. Tėvas negi sakys, kad tai bažnyčia. Jis paaiškina sovietiškai:

— Čia, matai, kitas muziejus.

— Muziejus? — nustemba vaikas. — Tai šitame krašte kolchozininkai laikomi muziejuose?

RAUDONI KAČIUKAI

Vienam kolchoze katė susilaukė raudonų kačiukų. Šį nuostabų reiškinį kolchozo komisaras ekstra telegrama pranešė nuolat Kremliuje bekiurksančiam Stalinui. Tas be galo apsidžiaugė ir liepė kitos dienos „Pravdos" vedamąjį skirti šiam įvykiui paminėti, pabrėžti tai nepaprastai komunistų partijos skelbiamos idėjos jėgai, veikiančiai net ir gyvulius.

Praėjo kiek laiko. Kačiukai pabalo. Nusigandęs komisaras vėl telegrafuoja:

— Drauge Staline, raudoni gimę kačiukai pabalo...

Stal'nas susiraukia, pasuka ūsą ir skubiai klausia:

— Kodėl taip atsitiko?!

— To aš negaliu pasakyti, — telegrafavo kolchozo komisaras. — Pastebėjau tik tai, kad kačiukai pabalo tada, kai praregėjo...

APIE KARVĘ, ARKLĮ IR ASILĄ

Kartą karvė, arklys ir asilas susitarė nuvažiuoti į Maskvą. Pirmoji važiuoja karvė. Jei jai bus gera Maskvoje, ir arklį su asilu pasikvies.

Nepraėjo dvi dienos, o arklys ir asilas jau išgirdo alkaną karvės baubimą. Arklys ir klausia karvę, ko ji parbėgo.

— Mane Maskvoje visi melžė, o ėsti nedavė, — atsako susijaudinusi karvė.

Taip pat po poros dienų liūdnai žvengdamas iš Maskvos parbėga arklys ir susijaudinęs sako:

— Mane Maskvoje visi jodinėjo, o ėsti nedavė.

Pagaliau išvyksta kvailutis asilas. Arklys ir karvė laukia vieną savaitę, laukia kitą, o asilas vis negrįžta. Abu jau mane, kad asilas žuvęs. Tik štai po mėnesio gauna laišką, kuriame asilas didelėmis raidėmis rašo:

— Nelaukite manęs, draugai. Negrįšiu. Esu paskirtas liaudies komisaru.

Vokiečių prasiveržimas ties Rukla

Kaip vienas vokiečių batalijonas sutriuškino bolševikų 16-sios armijos tvirtovę

Netoli nuo Kauno, plačių girių ir stačių Neries krantų saugoma nuo nereikalingų akių, stovi Ruklos stovykla, 16-sios bolševikų armijos buveinė, kuriai bolševikų puolimo planuose buvo numatomas lemiamasis vaidmuo žygiui į Rytprūsius. Paskutiniosiomis savaitėmis čia buvo sutelkti didžiuliai ginklų, važmenų ir maisto sandėliai, kurie turėjo tarnauti kaip bazė puolančiai armijai. Vokiečių armijai laiku užbėgus už akių bolševikų planams ir vienu, nelauktai greitu smūgiu prasiveržus ligi už Kauno, Rukla per naktį iš puolamosios bazės pavirto svarbiausia bolševikų gynimosi atrama.

*

Visą dieną ir naktį pila raudonųjų artilerija ir priešlėktuviniai pabūklai į dešinįjį vokiečių armijos sparną, besiveržiantį Jonavos link, priešakines dalis bando atskirti nuo branduolio ir sutrukdyti bet kokį tiekimą. Sunkioji vokiečių artilerija užima pozicijas miško skynime, ruošdamasi likviduoti stambiausią raudonųjų stovyklą Lietuvoje ir parengti ją puolimui. Per mišką, pelkes ir kalvas puoliman žygiuoja vienas pėstininkų pulkas. Pirmutinis tikslas yra Gaižiūnai prie Liepojos — Vilniaus geležinkelio magistralės. Rusų lauko opzicijos spiaudo ugnimi iš visų pabūklų. Už jų stovi bolševikai, kurie nesitraukia iš vietos: jiems prišnekėta, jog patekę nelaisvėn jie bus pamažėle mirtinai užkankinti. Jie kovoja su gyvulišku atkaklumu, kol vienas pionierių grandinis sviedžia į įtvirtinimo angą sprogstamosios medžiagos užtaisą ir vienu ypu juos amžinai nutildo.

*

Tenai, kur pulkas įsitvirtinęs kautynėms, zvimbia kulkos. Šiuo metu čia yra atvykęs generolas, kuris pirmosiose fronto linijose pats nori įsitikinti apie savo pėstininkų puolimą. Miško pakraštyje jis pamato vokiečių tanką ir mostelėja į jį ranka.

— Ko jis nevažiuoja? — galvoja sau generolas. — Ko dabar jis ten staiga sustojo ir nukreipė savo pabūklą į priešaky esančio miško kampą?

Generolas pažvelgia vamzdžio kryptimi ir vos pastebimai krustelia. Iš miško išrėplioja, medžius triuškindamas, sunkusis bolševikų šarvuotis. Jisai pastebėjo jau ir vokiečių tanką. Abi pabaisos sustoja vienas prieš kitą per kokius 50 metrų, kaip du gaidžiai, pasiruošę dvikovei.

Kurio nervai bus tvirtesni? Kuris iš abiejų suspės pirmas paleisti žudomąjį šūvį? Vienu metu iš abiejų vamzdžių blykstelia ugnis, kuri gali nulemti visą puolimą. Orą rėžia du trumpi, aštrūs sprogimai.

Bolševikų šarvuotis pradeda rūkti ir, atrodo, nebegali pajudėti. Po antro šūvio jisai skaidriai užliepsnoja. Gi raudonojo šarvuočio granata prašvilpia vokiečių tankui pro šalį... Lemiamuoju momentu laimėjo vokiečių šarvuočio įgulos drąsa, šaltumas ir pasitikėjimas savim. Generolas dėkodamas paspaudžia narsiajam komendantui ranką. Po to duodami įsakymai, tarytum nieko nebūtų atsitikę. Už 50 metrų smilksta sunkiojo bolševikų šarvuočio likučiai...

*

Vokiečių artilerija atliko visą darbą. Ji išraižė mišką, sutrupino bolševikų vadovietes, suvertė į griovius ilgas sunkvežimių ir tankų kolonas, o raudonuosius kovotojus palaidojo jų pačių landynėse. Bet bolševikai atrodo beturį stačiai neišsemiamus žmonių išteklius. Jie meta į ugnį vis naujus dalinius, gabena vis naujus pabūklus ir šaudmenis, kad tik užtvenktų kelią vokiečių pėstininkams.

Rukloje lyg nenugalima siena stovi gyva tvirtovės linija. Bolševikų pusėje visos pirmenybės — ir žmonių persvara, ir gintis palanki vietovė. „Įsikasti ir palaukti rytdienos" — tokį įsakymą gauna batalijonas, esąs arčiausiai prie Ruklos ir kuriam pavesta tenai įsibrauti. Čia bus sutelktos ir bandys prasiveržti trys divizijos.

Po negailestingai karštos dienos viršum kautynių lauko užslenka maloni nakties vėsuma.

*

Majoras visą laiką su savo vyrais pirmosiose linijose. Čia jis pasiteirauja apie būrių vadų rūpesčius, čia meta padrąsinamą žodį pokalbyje. Pėstininkai tuoj pastebi: šiandien kažkas yra.

Negi būtų galima bandyti pulti? Majoras žvelgia į savo karių akis: jis mato pasitikėjimą ir ryžtingumą spinduliuojant iš savo vyrų akių; jis mato, jog jo vyrai nori vieną kartą rimtai susiimti, — jiems jau pakako vien žygiuoti ir vaikyti išsisklaidžiusius sumušto priešo likučius. Jie nori parodyti, ką gali jaunas pėstininkas. Ir tuo akimirksniu majorui pasidaro aišku: turi pasisekti!

Pirmuoju smūgiu iš priešo atimamas labai svarbus geležinkelio pylimas. Majoras visą laiką pirmas, pridurmais užpakalyje — jo ugningieji vyrai. Bolševikai pasitraukia į mišką. Trys — keturi kilometrai miško — tatai reiškia kautynes dėl kiekvieno krūmo; o šitame miške, kuris supa Ruklą, kiekviena žemės pėda nusagstyta ginklais. Bet vadas pažįsta savo karius ir žino, jog, nors bolševikai gausesni ir pakankamai ginkluoti, laimės jis su savo vyrais, kurie yra tikri dėl pergalės. Jie teturi prieš akis tik viena: Rukla, raudonosios armijos atsparos punktas šitame fronto sektoriuje, turi būti paimta!

Vokiečių puolamojo smūgio stiprumas priešą apkvaišina. Vakardienos artilerijos ugnis išskynė jų eiles, šiandien jos vėl papildytos. Bolševikai neturi nuovokos, kokio dydžio jėgos juos puola, bet jo išmanymu tatai turi būti labai didelės jėgos, jeigu jau jos sudrebino iš geležies ir plieno sudarytus Ruklos miško įtvirtinimus. Užtat ar iš viso beverta ginti stovyklą? Ar ne geriau į priešakį išmesti paskutinius atsarginius dalinius, kad armijos branduolys, greitosiomis pasigriebęs, kas dar galima, kuo vikriausiai pasitrauktų?

Kai vokiečių majoro batalijonas pralaužia paskutinę bolševikų gynimosi liniją ir įsiveržia i stovyklą, jis ten nieko neberanda. Tiksliai ir audringai vokiečių batalijono puolamas, priešas metė stovyklą ir pabėgo, palikdamas palaidus pasipriešinimo lizdus. Iš vieno tokio lizdo išlėkė kulka, kuri pervėrė vadą kai jis, vidury savo karių veržįdamasis į stovyklos vidų, kopė į bokštą, kad geriau galėtų pamatyti priešo judėjimą. Bet jo kovotojai sutriuškina ir paskutinį pasipriešinimą ir stovyklą užima.

Bolševikų frontas susvyravo. Kai kitą dieną vokiečių pulkai pro Ruklos spragą veržiasi į šiaurės rytus, jie tesutinka tik palaidą pasipriešinimą. Vienas vienintelis vokiečių batalijonas praskynė jiems kelią pro stipriausią raudonųjų bazę Lietuvoje.

Iš „Feldzeitung"

Karo nuotaikos Rygos pajūry

Taiklus aerodromo bombardavimas. Kaip bolševikai ėjo užimti Berlyną. Galas raudonųjų terorui

Į Kauną po nuotykingos kelionės grįžo penkiolika Kauno futbolininkų, kurie birželio 12 d. buvo išvykę į Rygą, kur turėjo dalyvauti futbolo turnyre. Tačiau turnyras buvo atidėtas, mūsų futbolininkai pasiliko, ir taip juos užklupo karas. Sportininkai buvo apsistoję Bulduri kurorte, apie 20 km nuo Rygos. Kadangi Bulduri yra kitame įlankos užsisukime, tad lietuviai galėjo puikiai stebėti, kas darėsi pačiame mieste.

Didelio nerimasčio rygiečiams sukėlė masinis gyventojų išvežimas, vykdomas tokiu pačiu stiliumi, kaip ir Kaune. Apie karo įsiliepsnojimą sužinota birželio 22 d. Tuojau pradėjo aktyviai veikti latvių partizanai. Jiems veikti buvo ypačiai sunku, nes Rygoje matėsi daug bolševikų karių. Neilgai trukus, prasidėjo masinis bolševikų bėgimas, ypačiai kai Lietuvoje vokiečiai davė triuškinantį smūgį. Keliais nepertraukiama vilkstine bėgo bolševikų kariai, be tvarkos, dažnas metęs ginklus. Kai kur keliai užsigrūdo, ir tolimesnis traukimasis tapo neįmanomas. Latvių partizanai pradėjo šaudyti, bolševikuose kilo panika. Jie buvo taip demoralizuoti, kad nė negalvojo apie atsišaudymą ir nepaleido nė vieno šūvio. Iš Maskvos atvažiavę pareigūnai norėjo suorganizuoti iškrikusią kariuomenę ir atstatyti drausmę, tačiau jų triūsas nedavė rezultatų ir komisarai, metę viską, ir patys turėjo dumti.

Birželio 23 d. vokiečių lėktuvai bombardavo miestą. Apie penkiasdešimt bombonešių apsuko kelis ratus, patraukė į aerodromą ir ten susmaigstė bombas. Uoste buvo pataikyta į bolševikų laivus, kurie per kelias minutes galutinai nugrimzdo. Paties miesto vokiečių lėktuvai nebombardavo. Dėl to rygiečiai, pastebėję lėktuvus, visiškai buvo saugūs, net negalvodavo apie slėpimąsi. Bolševikų zenitinė artilerija veikė netiksliai, šaudydavo net tada, kai jokių lėktuvų nesimatė. Naikintuvai taip pat nepasirodydavo.

Besitraukdami bolševikai pradėjo tarpusavy nesutarti. Vieni norėjo galvatrūkčiais bėgti, o kiti galvojo apie pasidavimą. Nesutardami susišaudė. Vieni įsitvirtino vienoje Dauguvos pusėje, kiti kitoje. Šaudyta labai smarkiai ir didžiu įnirtimu. Visas padaugulys gerokai apnaikintas: net elektros stulpo neliko sveiko.

Pro Bulduri pajūriu eina geležinkelio linija. Bolševikai susprogdino tiltą per Lielupę, ir taip šarvuotas traukinys buvo priverstas likti. Aplinkiniams gyventojams jie tvirtino šarvuotą traukinį su municija būtinai susprogdinsią. Gyventojai pakliuvo į keblią padėtį, nes, būdami atkirsti siaurame plote, negalėjo gelbėtis ir būtų žuvę. Laimė, sprogdinti bolševikai nespėjo, ir šarvuotasis traukinys pateko į vokiečių rankas.

Į Bulduri kazino pristatyti penki belaisviai buvo klausiami, ar aplinkiniuose miškuose nėra likusių kitų karių.

— Taip, yra, — atsakė bolševikų karys, — bet nenori pasiduoti, nes politrukas jiems sakęs, jog su tais, kurie pasiduosią, bus labai žiauriai elgiamasi.

Pasiūlius nueiti ir atsivesti draugus, kariai liūdnai palingavo galvomis ir tarė:

— Ne, to mes negalime padaryti, nes politiniai vadovai mus sušaudys.

Pora valandų prieš vokiečių įžygiavimą į Bulduri ėjo būrys suvargusių, žaizdotų bolševikų karių. Jie klausinėjo, ar dar toli Berlynas. Mat, politiniai vadovai juos atvežė iš Daugavpilio ir tikino, jog raudonoji armija puola Berlyną, kuris esąs visiškai čia pat.

Visą pyktį bolševikai stengėsi išlieti nekaltų gyventojų sąskaiton. Pažymėtini atsitikimai, kad į namus ateidavo civiliais rūbais apsirėdę tariami latvių partizanai ir išsivesdavo keletą šeimos narių būk į komendantūrą ar į panašią įstaigą. Išvestųjų namiškiai daugiau nematydavo. Tokiems raudonųjų sauvaliavimams jau padarytas galas.

Kauniečiai sportininkai, išlikę sveiki, pagaliau rado galimumą grįžti namo. Rygos komendantas išrūpino leidimą, ir vokiečių auto transportu futbolininkai buvo atvežti iki Jelgavos, paskui įvairiais traukiniais po mėnesio nebuvimo jie grįžo į Kauną.

SAN FRANCISCO UOSTE IŠMETYTOS MINOS

NEW YORKAS. VII-11. E. „Associated Press" žiniomis, jūrų laivyno departamentas pranešė, kad San Francisco uoste išmėtytos minos. Minos paliekamos ten neribotam laikui.

LA LINEA. VII-11. E. Žiniomis iš Gibraltaro, britų admiralitetas įsakė tuoj ištuštinti didžiausią Gibraltare karinę laivų statyklą. Iš pastebėtų pasiruošimų sprendžiama, kad laukiama atplaukiant didelio karo laivo. Atplaukimo diena slepiama.

Pranešimas pašto viršininkams

Gautas mokytojų vardu su algomis pašto perlaidas galima išmokėti.

Bolševikų atleistus tarnautojus, jei yra reikalas, reikia priimti vėl atgal į darbą. Tinkamus tarnautojus, palaipsniui, reikia grąžinti į senąsias vietas.

Visas pašto, telegrafo ir telefono darbas vykdomas tomis taisyklėmis, kurios veikė ligi 1940 m. birželio 15 d.

Algos už liepos mėnesį mokamos kas pusmėnesį, 1 ir 15 d. d. Šoferiams, kurie anksčiau buvo priskirti prie transporto kontoros, algas turi mokėti tos paštos įstaigos, prie kurių jie dabar priskirti.

Bolševikų rusiškus pašto ženklus galima pardavinėti nominale kaina kolekcionieriams.

Būtiniems einamiesiems ūkio ir pašto reikalams galima daryti išlaidas iš turimų pinigų.

Gautus iš Sovietų Sąjungos siuntinius su produktais reikia atidaryti ir apie tai surašyti aktą. Siuntiniams atidaryti reikia sudaryti komisiją iš vietos pašto viršininko, savivaldybės bei policijos atstovų. Rasti sveiki maisto produktai turi būti perduodami maitinimo punktams, Raudonajam Kryžiui bei kitoms labdaros organizacijoms. Jei siuntinyje būtų rasta be maisto produktų dar kokių nors daiktų (medžiagos ir kt.) tai su jais reikia pasielgti taip pat, kaip su produktais. Siuntinius, kurie buvo siųsti iš vienos Lietuvos dalies į kitą, atidarinėti ir sustatinėti aktų nereikia. Juos galima išduoti adresatams.

Radijo imtuvų iš lietuvių organizacijų bei paskirų asmenų niekas atiminėti negali. Jei kur nors toks įvykis atsitiktų, tuojau apie tai reikia raštu pranešti kariniam daliniui arba Pašto Valdybai. Pranešime įvykis turi būti smulkiai apibūdintas: kada, kas ir kokį aparatą yra paėmęs.

Drauge pažymima, kad pašto įstaigos gali daryti žygius per vietos karinę valdžią konfiskuotus iš žydų radijo aparatus viešam naudojimui įsigyti.

Atstatyti miestų telefono-telegrafo tinklus ir, susitarus su vietos karo ryšių komendantais (Feldnachrichten Kommandant), užmiestinius telefono - telegrafo ryšius.

Pašto Valdybos Įgaliotinis

MEIN KAMPF mintys

Asmenybė tautinėje pasaulėžiūroje

Jei šių dienų materialinei kultūrai pradžią davė atskiri asmens kaip išradėjai, savitarpiškai papildydami ir vienas kitą pratęsdami, tai lygiai atskiri asmens ir išpildė bei įvykdė išradėjų sugalvotus bei atskleistus dalykus. Visi gamybiniai vyksmai savo kilme vėl lygiomis statytini su išradimais ir tuo pačiu asmens priklausomi. Taip pat ir grynai teorinės minties darbas, atskirai visiškai neišmatuojamas, tačiau visų tolesnių materialinių išradimų sąlyga vėl pasirodo išskirtinai atskiro asmens kūryba. Ne masė išranda ir ne dauguma organizuoja ar mąsto, bet visada visur tik atskiras žmogus, asmuo.

Žmogiškoji bendruomenė tik tada pasirodo gerai organizuota, kai ji šioms kūrybinėms jėgoms palankiausiu būdu palengvina darbą ir jas naudingai panaudoja visumai. Pačiame išradime, ar jis būtų materialinės srities ar minčių pasaulio, vertingiausias pats išradėjas kaip asmuo. Todėl jį naudingai panaudoti visumai ir yra pirmas ir aukščiausias tautinės bendruomenės organizacijos uždavinys. Taip, pati organizacija turi būti tik šio principo vykdymas. Tuo pačiu ji taip pat išvaduojama nuo mechanizmo prakeikimo ir tampa gyva. Ji pati savyje turi būti įkūnijimas siekimo galvas pastatyti aukščiau masės ir drauge ją palenkti pirmosioms.

Organizacija tad ne tik neprivalo trukdyti galvoms iš masės iškilti, bet, priešingai, ji turi šį iškilimą jos esme atitinkančiu būdu aukščiausiame laipsnyje įgalinti ir lengvinti. Ji turi išeiti iš principo, kad žmonijos palaima niekada nebuvo masė, o tik jos kūrybingosios galvos, kurios todėl iš tikrųjų ir imtinos kaip žmonijos geradariai. Joms patikrinti lemiamą įtaką ir palengvinti jų veikimą yra pačios visumos interesas. Žinia, šio intereso nepatenkina ir jam netarnauja nepajėgios galvoti arba veikti masės, viešpatija.

Šių galvų suradimu, kaip jau sakyta, visų pirma rūpinasi pati kieta gyvenimo kova. Daugelis palūžta ir žūva, tuo įrodydami nesą paskirti ir tik nedaugelis pagaliau pasirodo esą išrinkti. Mąstymo, meninės kūrybos ir net ūkio srityse ir šiandien vyksta šis atrankos procesas. Ši mintis valdo ir valstybės valdžią ir lygiai organizuotą kariuomenę, įkūnytą tautos jėgą. Visur vyrauja asmenybės mintis. Tik politinis gyvenimas šiandien nuo šio natūraliausio principo nusisuko. Kai visa žmogiškoji kultūra yra kūrybinės asmens veiklos vaisius, tai visame, visų pirma aukščiausioje tautinės bendruomenės vadovybėje, persveriamai iškyla daugumos vertės principas ir iš ten pradeda nuodyti visą gyvenimą, tai reiškia — jį naikinti. Ir destruktyvioji žydijos veikla kitų tautų kūnuose priskirtina šiam amžinajam bandymui kitų tautose paneigti asmens reikšmę, ir jos vietoje pastatyti masę. Tuo betgi arinės žmonijos jungiamojo principo vietą užima destruktyvinis žydijos principas. Tuo jis tampa tautų ir rasių „dekompozicijos fermentu“ ir, platesne prasme, žmogiškosios kultūros naikintoju. Marksizmas betgi ir yra į gryną kultūrą perkeltas žydo bandymas visose žmogiškojo gyvenimo srityse panaikinti lemiamą asmenybės reikšmę, ją pakeisti masės skaičiumi. Politiškai tai atitinka parlamentinė valdymo forma, kurią mes matome taip pragaištinga veikiant pradedant mažiausia bendruomenės ląstele ir baigiant aukščiausia visos valstybės vadovybe ūkiškai — profesinių sąjungų judėjimo sistema, tarnaujanti ne tikriesiems dirbančiųjų interesams, bet tik griaunamosioms tarptautinio žydo užmačioms.

Tautinę pasaulėžiūrą nuo marksistinės principiškai turi skirti tai, kad pripažista ji ne tik rasės vertę, bet ir asmens reikšmę ir drauge padaro viso jos statinio pagrindu. Tai judinamieji tautinės pasaulėžiūros veiksniai.

VL. PROSCEVIČIŪTĖ

Naujos ugnys

Akyse naujos ugnys dega
Ir rankose nauji darbai,
Užmirškim priespaudą variagų, —
Mes jau šiandieną ne vergai!

Visai kitokia saulė teka,
Ir vakarai visai kiti —
Vienodai visos širdys plaka
Tik darbu, meile ir viltim.

Darbai, daina ir laisvės gaidos,
Ramybė noksta su javais—
Juk žinom — gyja senos žaizdos,
Ir nieks naujų daryt neleis.

Ir vėl skaisčiau žydės aguonos,
Šermukšnių kekės greit nuraus,
Savų laukų gardžiausios duonos
Jau atėjūnai neragaus.

Koks nuostabus tas laisvės rytas
Visoj tėvynėje... Ir jai
Akyse naujos liepsnos švyti,
O rankose nauji darbai.

Pirmieji vokiečių kariai džiaugsmingai sutinkami Vilniuje.

Neturintis sau pavyzdžio laimėjimas

Vokiečių spauda apie Baltstogės ir Minsko naikinamąsias kautynes

BERLYNAS. VII-11. ELTA. Vokiečių spauda visišką priešo sunaikinimą dvigubame Baltstogės ir Minsko mūšyje apibūdina, kaip

laimėjimą, neturintį sau pavyzdžio.

Laikraščiai pabrėžia, kad tuo būdu galutinai nepavyko bolševizmo planas su stipriomis armijomis, subrendus derliui Sovietų Sąjungoje, įsiveržti į Vokietiją. Laikraščiai

pabrėžia nepaprastus vokiečių vadovybės ir kariuomenės karinius pasisekimus, o taip pat faktą, kad ir po triuškinančių mūšių be pertraukos kovojama toliau.

Istorinę Baltstogės ir Minsko mūšio reikšmę pabrėžia „Lokalanzeiger“. Laikraštis rašo: „Mūsų istorijos moksle kai kurie mūšiai vaidina beveik demonišką vaidmenį. Toks yra mūšis Katalauno laukuose, kur buo sumuštas Atila su savo hunais, arba mūšis prie Poitiers, per kurį Karolis Martellis sumušė arabus, arba mūšis su mongolais prie Liegnitzo, Vienos išvadavimas, tautų kova prie Leipcigo prieš Napoleoną. Tai yra mūšiai, kurie ilgiems laikams nulėmė istoriją ir daugelio tautų, net ištisų žemynų likimą. Jei trumpam momentui pagalvotume, kad Adolfas Hitleris nebūtų padaręs Vokietiją tokia stipria, o ji būtų užklupta anglų žydų karo pusiau apginkluotame stovyje, ir kova, kurią mes vedame šitame kare, taip susilpnintų Reichą, kaip priešas to norėjo, ir tuomet šią vasarą būtų atėjusi valanda, kurią išdavikas Stalinas paspaustų mygtuką ir tada paleistų prieš Vokietiją daugelio tūkstančių tankų versmę, debesis lėktuvų ir daug milijonų uniformuotų bolševikų. Adolfas Hitleris, šiandien tai priklauso jau pasaulio istorijai, laiku puldamas, pašalino mirtinį pavojų, kuris grėsė Vakarams.

RYTOJ NUMATYTA PASIKEISTI DIPLOMATINIAIS ATSTOVAIS

BERLYNAS. VII-11. ELTA. Iš kompetentingų sluoksnių Berlyne šiandien patirta, kad nauju terminu iš abiejų šalių pasikeisti vokiečių ir sovietų diplomatais dabar numatyta liepos 13 dieną. Wilhelmstrassėje šiuo reikalu pareiškiama, kad iki šiol dar nebuvo galima betarpiškai susisiekti su sovietų sąjungoje esančiais Vokietijos diplomatiniais atstovais. Taip pat patirta, kad iškeistinų asmenų, prie kurių priklauso ir žurnalistai, susidaro 200 su viršum vokiečių ir daugiau kaip 1000 sovietų piliečių. Pastarųjų tarpe yra ir sovietų prekybos atstovybės Berlyne nariai.

Halifaxas vėl grįžo į Ameriką

AMSTERDAMAS. VII/11. E. Anglų informacijų agentūros pranešimu, britų pasiuntinys Vašingtone lordas Halifaxas pareiškė, kad jis ketina trumpai apsilankyti Anglijoje tarptautinei padėčiai su užsienių reikalų ministerija aptarti. Trumpai pabuvęs Anglijoje, jis vėl grįš į Jungtines Amerikos Valstybes.

STOCKHOLMAS. VII-11. E. Reuterio agentūra praneša iš Bombejaus, kad penktadienį priešpiet į Indiją atvyko Wavellis.

Stasius Būdavas

ALIUKO AUKA

1

Tėvų žemėje dar tebemiegojo sapnuojanti tyla. Tačiau aušros žara jau pasisuko į rytus ir nubalino žvaigždžių sidabrą.

Prie molėto ir karklais, alksniais apkibusio upės pakriaušio glaudėsi į mažą krūvą subiręs miestelis ir žiūrėjo į vandens juostą, kuri vos vos, kaip nuvargusi keleivė, slinko į vakarus — pro pievų rasas, tvankius miškus ir sapnuojančius kaimus...

Aušo sekmadienis.

Tą valandą nematoma ranka sutrenkė ir krustelėjo Petronių namelį.

Petronis pabudo, pakėlė galvą ir dilbtelėjo į langą. Paliko lovą ir pasilenkė ant sūnaus lovelės. Tačiau Aliukas, apsikabinęs savo rudąjį drambliuką, lėtai pūkšnojo baltąjį sapną. Aplenkęs sūnų, Petronis prislinko prie žmonos ir pakrutino jos petį:

— Maryte, klausyk, Maryte, tu nieko negirdėjai?

Ji praplėšė akis ir pamatė nustebusį vyrą.

— Tu jau atsikėlei, Petreli?

— Taip, atsikėliau. Bet ar tu negirdėjai, kas atsitiko?

— Ne, nieko...

— Kažkas smarkiai sutrenkė... Aš bėgsiu pažiūrėti.

Jis užsimetė apsiaustą ir išslinko į kiemą.

Šalta rasa dvelktelėjo į mieguistą veidą. Jis neramiai sunkė į save orą ir pajuto neseniai nupiautą šieną.

Už tvoros — miestelio ūkininkų rugių lauko marios. Ties pat galva subirbė judrus vyturėlis.

Pačia paruge iš kito miestelio šono į jo pusę bėgo žmogus. Paskui jis pasuko tiesiai į Petronio kiemą, stabtelėjo ir pusiau sulinko. Petronis dideliais žingsniais peržengė kiemą ir, braukdamas ežios rasą, nuėjo pasitikti žmogaus. Atbėgėlis jau iš tolo pakėlė abi rankas ir liepė tylėti. Paskui susigūžė ant drėgnos žolės ir laukė. Susikūprinęs Petronis paskubino žingsnius.

— Vytautas? — prašnibždėjo Petronis.

— Taip, — atsakė uždusęs žmogus, — ar nieko dar nežinai?.. Jau prasidėjo...

— Karas?..

— Ts... Taip, jau karas. Girdėjai, trenkė. Kaunas jau puolamas...

Petronis galingai nutvėrė draugo ranką ir visa jėga suspaudė. Jo veide išsipylė laimingas šypsnys. Nuo krūtinės nuvirto karti sunkybė, ir jis į save norėjo sutraukti visą orą...

— Miestely sumišimas, — kalbėjo atbėgėlis: raudonųjų šeimos krinta į vežimus ir bėga velniai žino kur. Girdėjau, kažkas raminasi, kad tai tik manevrai. Bet niekas netiki. Aiškiausiai — karas...

— Vytautai, tai ką mes dabar... Juk mes turime ką nors daryti?

— Aš žinau... Štai dar kas. Girdėjau, kad miestely gaudomi vyrai. Sako, apkasams kasti. Aš netikiu. Mobilizacija, ir tiek. Aš jau nutariau ir, pro šalį bėgdamas, kitiems pranešiau: pasiimame ginklus ir tuoj slepiamės. Tu bėk, apsirenk ir pranešk dar kitiems. Jei gali, pasiųsk ką nors į kaimus... Visi renkamės ir slepiamės pakriaušio alksnynuose... Na, ir bėgu. O tu, ilgai nelaukęs, būk ten...

Vytautas pranyko rugių lauke, o Petronis skubėjo į trobą. Jį vijosi drungnas tekančios saulės spindulys. Prie pat namo kampo, Petronis stabtelėjo ir gyvai pasižiūrėjo į šiaurės rytus: ten smilko ramus, lėtas, bet didelis dūmas, kuris vis augo ir augo...

— Kaunas jau... — dingtelėjo į galvą.

Trinktelėjo duris, krito prie žmonos ir džiaugsmingai nutvėrė jos pečius, paskui rankas:

— Maryte, jau karas! Ant Kauno vokiečių lėktuvai. Visas miestelis jau kojose. Tuoj renkis ir pažadink Aliuką.

2

Raudonieji sumišo ir pakriko. Čia nutrūkstančiomis, čia vėl viena ant kitos lipančiomis bangomis jie bėgo iš Užnemunės. Didžiąją miestelio gatvę jie plėšė į kraštus ir drebino savo sunkiais vežimais.

Pačiu pažemiu Kauno linkui vėl nuskuto penketas lėktuvų su kryželiais pilkose pasparnėse. Ir po kelių minučių ten, kur jie nuūžė, susipurtė žemė...

Petronis ir keliolika vyrų parugiais nuniro ir nuriedėjo į paupį.

Petronienės ausyse vis šnabždena vyro žodžiai:

— Maryte, jei bus kas svarbaus, tu greičiausiai kaip nors atsliuok pas mus ir pranešk...

Miestelis džiaugsme, bet ir baimėj. Raudonieji išplėšė kepyklą ir susikrovė dar tebekepusią duoną, išlaužė vaisvandenių krautuvėlę ir į sunkvežimį susivertė visus butelius. Miestelis išsislapstė ir skaitė akimirksnius, kada paskutinis raudonųjų vežimas paliks gatves ir išbėgs į laukus...

Tačiau tada, kai didžiausiame laukimo įtempime drebėjo gyventojai, krustelėjo trinktelėjimas, antras, trečias, paskui visa krūva. Petronienė į lovutę įmetė Aliuką, drambliuką ir uždaužusi duris, šoko į kiemą, vėliau į gatvelę. Ji nebežinojo kur bėgti. Dabar jos apstulbusios akys sustingo kitame miestelio šone, kur į vieną košę sumišę vertėsi ugnis ir dūmai. Ji įsitvėrė tvoros ir drebančiu tvinkčiojimu gaudė orą. Jos ausys dabar pasidarė labai jautrios ir pro galvos užesį girdėjo didelius baisius garsus — plėšiantį ugnies traškėjimą, moteriškus klyksmus, girdėjo savo pačios širdies dūžius... Jos mintis jau nieko nebedirbo, tačiau kažkas ją pažadino iš miego ir metė ten, kur virė ugnis, dūmai ir klyksmas...

Ir nubėgusi gatvelės galą, ji dar atsigrįžo. Ji matė: lange krutėjo dvi perskeltos užuolaidos, o jų tarpe Aliukas su drambliuku. Petroniukas kažką šaukė, kratė rankutes, rodė motinai drambliuką ir juokėsi...

Ten, kur degė, staiga sutraškėjo šautuvai. Netrukus juos perrėkė kulkosvaidis.

Bet ji bėgo lyg pametusi galvą.

— Petroniene, ar pablūdai, kur tu bėgi?.. — iš rugių išlindo dvi moteriškos galvos. — Maryte, kur tavo protas? Greit bėk prie mūsų ir atsigulk. Ar tu žinai, iš miestelio jau baigia bėgti raudonieji, tačiau paskutinis būrys kartu su žydais į trobas mėto granatas ir šaudo žmones...

Ji nebetaria žodžio... Jos visa dvasia sulinko ir lūžta...

— Maryte, — į ją šnibžda kaimynės balsas, — mūsų vyrai išbėgo ir tavo Petras taip pat. Jiems tuoj reikia pranešti. Kitaip žydai baigs naikinti miestelį. Mūsų vyrai čia turi atbėgti. Tu žinai, kur jie, bėk ir pranešk, Maryte...

— Bet Aliukas, mano Aliukas... — po ilgokos valandėlės ji taria trūkčiojančiu balsu ir grąžo rankas.

— Aliuką pasiimsiu aš... Aš jį atsinešiu...

Petronienė pakilo ir pranyko rugiuose. Ji klupo, vėl kėlėsi, nukrito skarelė ir kasos išsinėrė iš savo gelsvų vainikų. Bet ji bėgo — vis susilenkusi ir dar labiau sulinkdama. Ji įkaito kaip laukų aguona. Jos veidas aptiško karšta prakaito rasa... Pasibaigė rugių laukas, ir ji sugniužo ant pievos — aplink veidą susiglaustė ramunės su čiobreliais ir gėrė žmogaus prakaito lašus... Bet ji vėl atsistojo ir vėl sulinko, nes čia pat išsitiesė mėlyna upė. Ji dar atsigrįžo ten, kur miestelis sunkė tiršius dūmus, bet greit nuriedėjo pakalnėn — į alksnynų krūmelius, pas vyrus, pas Petrą...

3

Už daržų vėl pakilo trenksmas: važiavo sunkvežimis ir kaleno kulkosvaidis. Tuoj pat sunkvežimis ir kulkosvaidis su apkibusiais raudonaisiais pasuko į Paupio gatvelę. Jis stabtelėjo, paskui vėl supurkštė, paskęsdamas dulkėse ir karšty, bėgo pirmyn, sustodamas ties vienu kitu namuku ir berdamas į langus kulkų

PRO GROTAS — LIETUVA, TĖVYNĖ MŪSŲ

Tiek amžių ginta nuo vandalų, totorių ir slavų, tiek kartų sukruvinta ir atpirkta, Lieuvos žemė buvo vienintelis lietuvių tautos turtas ir laimė. Kol lie uvių tauta įstengė, išlikus pusgyvė po azijatinių plėšimų ir skerdynių, skursti ir atsigauti savo žemėje, tol ji buvo gyva. Ji vėl pakildavo, vėl kurdavo, statydavo, vydavosi Europą, ir dėl karžygiškų savo žygių ir savo en'uziazmo—buvo kilnios pagarbos apsiausta.

Po Didžiojo karo kilniausiųjų jos sūnų iškovotoji Lietuvos nepriklausomybė buvo didžiausias laimėjimas: per dvidešimt me ų Lietuva vėl atsikūrė, atsistatė, vėl subangavo jos kalneliai ir lankos, pas'puošė jos pakelės baltaliemeniais beržeilais, ėmė žydėti sodai, pagarba ir gėlės puošė karžygių kapus. Lie'uva vėl atėjo į Europos valstybių žemę. Atsistojo ant tvir'ų kojų gyventi ir kurti, aug'i ir dirbti, kad visiems joje būtų jauku ir sotu, kad visi lietuviai būtų ver'i savo garbingo aisčių — arijų tautos vardo.

Bet neilgai toji laisvė švie'ė veidus ir degino širdis.

Prieš metus vėl įdundėjo į Lietuvą Azija — sužvėrėję bolševikai, totoriai, mongolai, žydų vadovaujami. Šis kruvinasis antplūdis savo baisiais žiaurumais, priespauda ir teroru pralenkė prieš šim'mečius nutikusius įsibrovimus į mūsų žemę. Tuomet jie ateidavo paskirais būriais, nusiaubdavo Lietuvos dalį ir būdavo išvejami, kaip plėš'kai, todėl jie tiek daug ir žalos nepridarė. Šitie naujieji komisariniai banditai jau kas kita buvo. Dar Lietuva niekada savo istorijoje neturėjo tokio skausmo, tokio veidų paklaikimo ir tiek žaizdų, k'ek ji patyrė per paskutinius kelis teroro mėnesius. Neliko, tur būt, Lietuvoje šeimos, kuri nebūtų išdraskyta, neliko ūkio, kuris būtų išlikęs nenusiaubtas, neliko pažinčių ir susitikimų su lietuviškai galvojančiais broliais, kurios nebūtų skausmingai išardy'os. Senukai, tėvai ir vaikaičiai pakeliui į Sibirą, pakeliui į Archangelską badu miršta, pilni kalėjimai susipratusių vyrų, vaikų ir moterų. O kiek žuvo nekalčiausių žmonių, čekistų ir žydų nukankintų vaikų, jaunuolių ir senelių!

Tačiau tas viskas, ta klaikuma neis'engė palaužti lietuvių vilčių. Kad prisikels Lietuva, neįstengė palaužti lietuviškojo atkaklumo kovoti, žad'n'i viltis ir tėvynės meilę, viešai ir slap'ai šaukti išgirsti žemės balsą, įsiklausyti į lietuviškosios gamtos kuždesį, į tautos dainos liūdesį, žvelgiant į karžygių kapus, semtis pasiryžimo!

Kai žemė bus pačiame žydėjime,
Kai pradės vasarojus žaliuot, —
Mes išeisim iš visų kalėjimų
ir sušuksime Lietuvai valio;

Laisva tauta nuo kryžiaus kelsis,
apvainikuota žiedais pievų;
Skambės — Hossana in Exscelsis,
Gloria in Escelsis Deo!

—taip rašė šių metų balandžio pabaigoje savo eilėraš'yje jaunas, 17 metų politinis kalinys, dabar išėjęs į laisvę. Juk sunku net įsivaizduoti, kad toks jaunuolis, paprastas ūkininkaitis, Dzūkijos laukų artojėlis, platinęs po Dzūkiją L'etuvos atgimimo proklamacijas. kalėjime, an; papiroso kotelio išvyniojo popieriuko galėtų parašyti tokį stiprų ir pranašaujantį eilėraštį. Sunku įs'vaizduoti, kaip šis jaunuolis, kurį čia mes pavad'nsime „Daugų Čiobreliu", galėjo išsaugoti savo parašy us eilėraščius, už kuriuos grėsė sušaudymas.

Arba vėl, tas pa's kaimo poetas jau birželio pradžioje šitaip rašė:

Ten, kur žydi pievų gėlės,
oras toks puikus,
kur iškilęs vyturėlis
l'nksmina laukus, —

Mūs tėvynė surakinta
tik rauda girdėt,
Sėdim rūsiuos nukankinti, —
Kas jai gal padėt?

Mes čia vykstame už grotų
dienas ir naktis.
Lietuvos laukai m'gloti
stovi prieš akis.

Jau kantrybė baigia sek'i
sūkuriuos audros.
Laukiam laukiam dieną naktį
brėkštančios aušros.

O, Kūrėjau visagali,
negesink vilties;
Duoki laisvę mūsų šaliai
po klaikios nakt'es;

Anadien, susitikęs jį partizanų eilėse, prisiminiau jo puikiuosius e'lėraščius ir prašau papasakoti kai ką iš savo klaikiųjų dienų kalėjime.

— Mato.e, broli redaktoriau, sunku viską ir išpasakot', — pradeda jaunasis poetas Daugų Čiobrelis. — Mane pagavo beplatinantį a'sišaukimus. Mes, ma ot, nuo pat bolševikų okupac'jos pradžios, urėjome nemažą būrelį partizanų, kurie puikiai veikė. Bet Velykų ryą mus kelis pagavo su proklamacijomis. O vėl'au —ilga ir vienoda is orija, jūs panašių jau, be abejo, girdėjote. Štai, mano „ordenas" už visas kančias, — ir parodė jis savo žandą su išmušta's dantimis. — Taip mus tardė, kad išduo'ume ki us draugus, kad prisipažintume, jog dirbome kažin kokį kontrrevoliuc'nį darbą. — Visą savaitę negalėjau nieko valgyti, be' dabar — kaip nieko nebūta. Užgijo.

— Tai su visais jie taip žiauriai elgdavosi kalėjime?

— Gal ne, bet su dauguma. Ypač su tais, kuriuos nutvėrė veikiant. Vieną žinau, kurį mušė ligi sąmonės ne ekimo su gum'niu bananu per pilvą, kitam — ausis apkurtino nuo mušimo, dar vienas mano pažįstamasis sužalotas rykštėmis... Kankino... Kankino, ka'p žvėrys.

— Kas tuos kankinimus vykdydavo: lietuviai, bolševikai atėjūnai ar žydai.

— Buvo tokių sun'ekšėjusių ir lietuvių, bet daugiausia — žydai ir atėjūnai. Kai mane kankino, tai j'e vis buvo įsigėrę.

— O kokiu būdu išsaugojai savo eilėraščius?

— Kai varė į kalėjimą, tai aš iš kišenės išsiėmiau dviejų cen'imetru ilgumo pieštuką ir, besitaisydamas apatines kelnes, jį įgrūdau į kelnių siūlę. Tokiu būdu aš į kalėjimą įsinešiau šią brangiausią kontrabandą.

— Bet argi jums kalėjime duodavo popier'aus?

— Popieriaus? Ką jūs! Kalėjime visko galima patiems prasimany'i. Tad aš išmokau pasirūp'nti ir popieriaus. Kai išleisdavo į išvietę, joje vsada rasdavau vieną kitą papiroso kotelį, kurį parsinešęs į kamerą gražiai išvyniodavau, išlygindavau. Kai pasidarydavo liūdna, į tokius popierėl'us rašydavau eilėraščius — smulkiai, smulkiai...

Kai vieną kar'ą kaimynai per kalėj'mo sieną Morzės abėcėle pranešė, kad bus krata, tai aš visus šituos popierėlius sugrūdau į savo batų viršūnes, o pieštuko likutį — vėl į kelnių siūlę... Taip ir nesurado. Bū'ų buvę riesta...

— Tai, tur būt ir Morzės abėcėlę išmokai?

— O kaipgi kitaip? Tai vienintelis paštas per visas keturias sienas: ar pavojus, ar naujiena, ar įspėjimas, ar pranešimas — viskas Morzės abėcėlė. Be 'o, iš puszalės duonos pasigamindavome šachmatus, šaškes ir net kortas... visko išmokom belaukdami Lietuvos laisvės.

———o———

Ir iš tikrųjų! Šitie, kaip drobė išbalin'i veidai, iš kurių tuojau galima pažinti politinį kalinį, dabar, prisikėlę naujam gyvenimui, jungiasi į partizanus, stoja naujan Lie'uvos atstatymo darban. Ir vakar buvęs kalinys, kaimo poetas Daugų Čiobrelis, ir tūkstančiai į jį panašių jaunuolių grįžo gyventi, nors dar taip neseniai, birželio dar septynio lik'ą dieną už kalėjimo s'enų ant papiroso popierėlio rašė jų ne vienas tokius širdį sukrečianč'us žodžius:

Žydėk, žaliuoki mūsų žeme,
gyvuok, stiprėk ir auk:
Kas ne tavy stiprybę semia,
kaip piktžolę išrauk:

Atėja Azijos žemynas
iš tolimų Rytų
ir mūs lietuvišką šeimyną
išskirstė už krotų..

Jie bruka svet'mą kultūrą —
despotiškų tautų,
tėvynę išmetė už durų
globon šunų piktų.

Tegul medum ten upės plaukia,
net vynu išsilies;
Mes tik laisvos tėvynės laukiam —
laisvos visos šalies.

Kentėk, budėk, gimtoji žeme,
tau saulė nesileis!
Jau skaidos debesys aptemę
aušrinės spindul'ais.

Vėl vėjas plaks gražiai trispalvę
ir Vytis sušvytruos:
Ne Azijai iškelsi galvą,
Bet kursies Vakaruos:

Žydėk, žaliuoki mūsų žeme,
gyvuok, stiprėk ir auk:
Kas ne tavy stiprybę semia,
kaip piktžolę išrauk:

Taip dainavo kalėjime Daugų Čiobrelis, taip dainavo tūkstančiai lietuvių, kurie tikėjo Lie'uvos prisikėl'mą, kurie jautė greitą išsivadavmą iš bolševikų ir žydų priespaudos. Jų tikėjimas neapvils nei jų pačių, nei tau'os, kuri krauju nusiplovus keliasi laisvai gyventi.

Klaikioji ir kylančioji Lietuva

Pamažu aptilsta paskutiniai šūviai, kuriais šaunusis vokiečių karys išsv'edė iš mūsų žemės bolševikiškąjį prispaudėją. Galingai subanguoja javų laukai, ir iš galo kaimo atplaukia lie uviška kovos daina. Ūsotas ūk'ninkas išlenda iš miško, baikščiai apsidairo ir įsitikinęs, kad paskutiniai bolševikai 'šmušti iš apylinkės, linksmai nusišypso: ačiū Dievui, grįšiu, pagaliau į namus.

M'elasis tėviškės kraštas a'gimęs žengia į naują gyvenimą. Tik mintyse prabėga vieneri metai, žiaurūs ir sunkūs raudonosios vergijos metai.

* * *

1941 m. sausio mėnuo. Raudon'eji laikraščiai ir radijas šlykščiai ir įkyriai rėkia apie „demokrati'škiausus pasaulyje rinkimus. Į butus veržias' žydiški raudonieji agi'atoriai, girdami „Stalino saulę" ir gąsdindami būsimais'ais rinkimais. Per dieną praeina kelios poros mitrių šnipų, ginkluotų raudonųjų kareivių, prievarta siųstų studentų. Salėse susivarę būr'us rinkėjų, švais'osi žydai, čekistai ir politrukai, įmantriu saldumu ir visa demagogija girdami bolševikiškus d'evus.

A'eina ir rinkimų diena. Jau geras rytas, o rinkimų būstinės tuščios. Pūpso s'alus apsėdę rinkimų pare'gūnai, garsintuvai spiegia „katiušas". Punkto viršininkas nusigandęs skambina čekai. Iš ten trumpas ir aiškus atsakymas!

— Tuojau mašinas ir sąrašus. Žmonių mes duos'me!"

Ir prasideda ultima'yvios egzekucijos po rinkėjų butus. Po valandos keli sunkvežimiai atgabena pirmuosius r'nkėjus. „Neskubėk, — šaukia punkto pareigūnai", — „balsuoja po vieną". Ir demokratiškiausių pasaulyje rinkimų pareigūnai ima už rankų rinkėjus, mandagiausiai atžymį čekos sudary ouse sąrašuose, įduoda lapelį su 2 kandidatais, priveda prie urnos ir, ištempę akis, taria: „Na, meskit, draugas. O ką čia dar rankoj laikot? Ta'p, taip, abudu. Pas mus kitaip nedaro". Ir kas pusvalandį pranešinėja spaudai: Rinkėjų didžiausia spūstis, devyniasdešim' metų senutės atiduoda balsus „už partiją, už vadą ir mokytoją Staliną".

Vydūno alėjoj kelios tarnaitės, susirinkusios pas draugę susitarė nebalsuoti. Pusiau v'enuolik'ą nakties kažkas pradėjo belstis į duris.

— Atidarykit, — šaukė prieangyje ir daužė aplink rankeną.

Nusigandusios merginos atidarė.

— Na, o čia kas per lizdas? — sušvokštė pro dantis parsidavėlis čekis as. Žydas ir du ginkluoti raudonarm'ečiai stovėjo už jo. — „Dokumentus" — šaukė.

Merginos ėmė krapštyti rankinukus, o žydas vartė sąrašus.

— Aha, — reiškia, liaudies priešai, prieš tarybų valdžią. — Balsuo'i! — rėkė ček'stas. Raudonarmiečiai išsitempė. Merginos sukliko ir apsiverkusios įsėdo į sunkvežimį...

* * *

Visą pavasarį partija, kiek įmanydama, rėkė apie sėją. Pilni laikraščiai ir iki gyvo kaulo įgrisęs radijas šaukė apie sėjos procentus, apie biedniokų ir vidutiniokų „džiaugsmą dėl tarybų valdžios ir draugo Stalino tėviško rūpinimosi". Po kaimus važinėjo agitatoriai, kurie, nieko nenusimanydami apie žemės ūkį, mokė ūkininkus žemės ūkio darbų, nustatinėjo sėjos planus ir gąsdino išvarysią iš ūkio.

Prie Kėdainių „atsakingiesiems" pradėjo baisiai nebepatikti vienas 16 ha buožė.

„Valkomo" sekretorius rašo sieksninį raštą „apkomui". Apkomas deda griežtą rezoliuciją, ir po kel'ų dienų į ūkį atvažiuoja 2 žydukai.

— Tai, droigas, kaip sėjos planas išpildytas? Kiek procentų?

Ūkininko kantrybė nebetvėrė.

— Aš jums, biaurybės, kad duosiu planą! Tiek metų pragyvenau, ir tokie piemenys man plano nestatė! Kad man greičiau nė kojos ant mano žemės!

Ir su botagu išvijo žydukus. Jie išvažiavo. Bet ir ūkininkas, girdėjau, tik dabar, atėjus šaun'ajai vokiečių armijai, iš miško tesugrįžo. O kiek tokių, kurie nebespėjo į miškus pasprukti? Kiek tokių, kurie pakeliui į Archangelską?

* * *

Visi, kam raudonųjų valdžios metu teko dirbti įstaigoje ar įmonėje, be abejo, geriausiai žino tą įgrisusį „politinį švietimą".

N. įstaigos politinį švietimą perėmė pats viršininkas. Gegužis jau ėjo į pabaigą. Spauda ir radijas pradėjo pūsti naujas „soclenktynes" — „išvadavimo" proga. Viršininkas su uoliais proforgais prigrasė visiems susirinkti į politinę apžvalgą.

Susirinko. Belaukiant, kažkas užtraukė „Nurimk, sesut", ir įsidainavo visas būrys, stengdamasis ypač pabrėžti žodžius „Linksmi mes grįšim į tėvynę". Komjaunuoliai nebežinojo, ką daryti, nes daina visai nekalta.

Tik kitą rytą trys į darbą įstaigon nebeatėjo.

* * *

Ir, štai, po tų mažučių epizodų, kurie tik maža dalelyte primena žiaurųjį raudonųjų valdžios metą, 1941 m. birželio dvidešimt antroji vėl kaip gražiausias žiedas į didingą vainiką, įsipina į brangiosios Lietuvos visų amžių istoriją. Tą dieną Didžiosios Vokietijos vadas Adolfas Hitleris ir šaunioji vokiečių kariuomenė pradėjo naująjį kryžiaus karą — Rytų tautų išvadavimą. Ir tą dieną iš mūsų krašto gėdingai spruko raudonieji pavergėjai, žiauriai naikindami mūsų tautos ištisus šimtmečius kurtas vertybes ir žudydami beginklius nekaltus mūsų žmones. Plieninė pasiryžėlių valia ir šventas Tėvynės laisvės jausmas padėjo mūsų tautai numesti sunkiausiąjį jungą.

Kažkas pasakė: Kauno gimnazistams reikia pastatyti didžiulį paminklą greta Įgulos bažnyčios. Taip. Juk, pasak Tumo, vaikai vėl stojo Tėvynės ginti.

* * *

Pirmadienį įstaigų tarnautojai ir fabrikų darbininkai, susirinkę į darbą, daugumo savo vadovų nerado. Jie buvo išbėgę pas „tėvą Staliną".

Darbininkai pirmadienį ryžtingai stojo savo įmonių apsaugoti, kad bėgantieji raudonosios kariuomenės likučiai ir žydiškieji banditai jų nesunaikintų. Juk ką daugiau išnaudojo per tuos metus raudonieji, jei ne darbininkus, mokėdami atlyginima, iš kurio ne tik apsirengti, bet ir žmoniškai pavalgyti neužtekdavo!

* * *

Jau trečia laisva savaitė e'na išvaduotos Lietuvos laukais. Kasdien vis retėja baikštūs pakrikę šūviai, o Kauno gatvėmis karta's praslenka varomi nudriskusių raudonųjų belaisvių pulkeli».

Laisvas Lietuvos ūkininkas, nusimetęs žiaurų bolševikų jungą, ankstų rytmetį plaka dalgį ir linksmas žygiuoja žerti naujų pradalgių.

Trečia savaitė plazda trispalvės vėliavos ir žydinčiuose laukuose, žalių javų bangose, per miestus ir kaimus eina Laisva Lietuva.

Ispanijos „Mėlynoji divizija" išvyksta į karą

SEVILIJA. VII. 10. ELTA. Garsiojoje Sevilijos katedroje buvo atlaikytos atsisveikinimo pamaldos išvykstantiems „Mėlynos'os divizijos" savanoriams. Pamaldose dalyvavo generolas Pon'e ir karinių be' civilinių valdžios organų vadovai.

SEVILIJA. VII. 10. ELTA. Iš Maroko č'a atvyko keturi šimtai ispanų ir marokiečių savanorių, kurie bus įrikiuoti į „Mėlynąją diviziją". Savanoriams vykstant per p'etinę Andaluziją, kuri pilie'inio karo metu ypač sunkiai kentėjo, gyventojai juos sveikino su didžiausiu džiaugsmu. Malagoje savanoriai turėjo daug valandų užtrukti mieste, kadangi gyventojai užkir'o jiems kelią. Iš visų pusių girdėjosi šauksmai: „Atkeršykit komunai už nužudytus Andaluzijos vyrus ir moteris".

MADRIDAS. VII-10. E. Į ispanų savanorių kovai prieš bolšev'kus „Mėlynąją diviziją" įstojo 24 Ispanijos dvasininkai. Jie lydėsią savanorius į karą ir aprūpins jų dvasinius reikalus. Dvasininkai, kaip DNB praneša, gavo Popiežiaus palaiminimą.

krušą... Užpakaly vežimo sproginėjo granatos, ir kelis mažus trobesius tuoj apglėbė liepsna.

Žydai bėgo pirma, skėtriojo rankas ir mėtėsi iš vieno gatvelės krašto į antrą.

Nameliai retėjo. Prieš akis išsitiesė miestelio parugės. Sunkvežimis pavargo ir susmigo į dulkių krūvą. Tačiau žydų krūva vėl išniro į gatvę, pasiskleidė ir greit atgal susimetė prie sunkvežimio. Vėl visi veržėsi su dulkėmis ir šauksmais.

Sunkvežimis sustojo prie pat paskutinio namelio, prie vienišo lango. Dviejų užuolaidų tarpely žiūrėjo baltas berniukas ir nepažįstamiems žmonėms rodė drambl'uką... Berniukas nesijuokė: jis buvo susirūpinęs ir į stiklą spaudė savo mažą nosį. Paskui berniukas susiraukė, dar kartą, ir ėmė verkti.

Prie kulkosvaidž'o sukrito keli žali žmonės ir jo vamzdį kryptelėjo tiesiai į užuolaidas...

Suaižėjo lango stiklai. ir berniukas nusviro ant lovelės. Jis dar pasikrutino ir nugriuvo ant grindų... Iš jo krūtinės ramia srovele pasiliejo kraujo klanelis... Klanelis judėjo toliau ir, atradęs grindų tarpelį, ėmė ten sunktis. Berniukas dar bandė kelti savo pavargusią galvutę, bet ji tik pakrutėjo ir vėl prisiglaudė prie grindų lentos. Jo smulki ranka suglebo, atsipalaidavo pirštai, ir iš jo delno iškrito drambliuko koja...

Berniukas dar pakrutėjo. Vėl išbėgo nauja srovelė, pasisuko tiesiai į drambl'uką, ir jo rudas kailiukas padrėko šiltu Aliuko krauju...

Iš upės pakriaušio į kalną kilo partizanų būrys.

Du įdomūs dokumentai

Atskleidžiantieji vieną Stalino pranešimą politbiurui

ŽENEVA. VII. 11. ELTA. Antrašte „Du dokumentai" laikraštis „Journal de Genève" išspausdino sensacingą pranešimą, parašytą buvusio Havaso agentūros korespondento Ženevoje Henri Ruffino. Šie dokumentai, — pabrėžia laikraštis, — nėra nauji. Jie yra iš 1939 metų lapkričio 27 dienos, tačiau jų paskelbimas anuomet buvo labai trukdomas. Buvusio Havaso korespondento straipsnyje kalbama apie vieną Stalino pranešimą, padarytą 1939 m. rugpjūčio 19 dienos vakare politbiurui ryšium su tą pačią dieną sudaryta vokiečių sovietų sutartimi, ir apie kurį Ruffinas jau anuomet buvo sužinojęs. Kuriuo būdu šis dokumentas pateko į Ruffino rankas, jis vadina profesine paslaptimi, kurios jis negalįs pasakyti. Anuomet Ruffino gautame pranešime, tarp kitko, sakoma: Tą patį vakarą, kai Stalinas buvo susirišęs su Reichu, jis pajuto reikalingumą prieš politbiuro narius pateisinti savo politiką. Jis pareiškė, kad jeigu sovietai sudarytų sąjungos sutartį su Prancūzija ir Didžiąja Britanija, Vokietija būtų priversta ieškoti modus vivendi su vakarų valstybėmis. Tuo būdu karas būtų išvengtas. Jeigu, tačiau, Sovietų Sąjunga priimtų Vokietijos pasiūlymą (jis iš tikrųjų tą dieną popiet jau buvo Stalino pasirašytas), tai Vokietija tikrai užpuls Lenkiją ir Anglijos bei Prancūzijos įsikišimas būsiąs neišvengiamas. Tuo būdu Vakarų Europa žengs į nepaprastą sugriovimą.

„Mes tada turėsime daug galimybių, — pasakė Stalinas, — pasilikti nuošaliai nuo konflikto ir galėsime palankiomis aplinkybėmis laukti mūsų valandos. Tai yra tas, ko reikalauja mūsų interesai.

Komunistinės partijos diktatūra yra įmanoma tik kilus dideliam karui". Kitas sovietų interesas, pasak Stalino, esąs, kad Vokietija galėtų kariauti kiek galima ilgiau. Pasilikdama neutrali, Sovietų Sąjunga drauge ekonomiškai rems Vokietiją. Bet savaime suprantama, kad

Sovietų parama neturės peržengti tam tikros ribos,

kad Sovietų Sąjunga tuo nesilpnintų savo kariuomenės. Tačiau tuo pačiu metu turinti būti varoma aktyvi komunistinė propaganda.

Sovietų Sąjunga turinti būti gerai pasirengusi tam momentui, kai karas artės prie pabaigos.

Niekas nesistebi, — priduria buvęs Havaso korespondentas Ženevoje,— kad Paryžiuje šios Havaso žinios didelės spaudos dalies atsargumo sumetimais nebuvo paskelbtos, ypač tos spaudos dalies, kuri priskyrė reikšmės, jeigu net nebuvo suinteresuota, nepatekti į sovietų ambasados Paryžiuje nemalonę.

Esant tokiai padėčiai, — toliau rašo Ruffinas, — po kelių dienų visuomenė buvo painformuota apie naują nemažiau sensacingą dokumentą, kurį taip pat buvo stengiamasi nuslėpti. Tai buvo instrukcijos, kurias kominternas išsiuntinėjo Stalino pranešimui pateisinti. Jas paskelbė beveik nežinomas Paryžiaus laikraštis „L'Ordre National" 1939 metų gruodžio 11 dienos numeryje. Instrukcijos buvo siunčiamos sekcijų vedėjams ir jų pavaduotojams, o taip pat Prancūzijos ir Belgijos komunistų partijos generaliniams sekretoriams. Jos buvo parašytos 1939 metų lapkričio 25 dieną. Stalino minčių ir plano esmė jose buvo taip išdėstyta:

Sovietų režimo įgyvendinimas visuose kapitalistiniuose kraštuose tarptautinės revoliucijos keliu pasilieka visuotinis ir vienintelis Sovietų Sąjungos užsienių politikos tikslas.

Tik tai Europos karas sudaro palankias aplinkybes ir sąlygas tarptautinei revoliucijai sukelti. Mes esame pasiekę savo tikslą, būtent, visuotinį karą, patys jame nedalyvaudami. **Šio Europos karo metu mes vokiečius tiek paremsime, kad jie ilgai galės atsilaikyti, tačiau ne tiek, kad vokiečių ginklai pasiektų pergalę. Tuo būdu lemiamą vaidmenį mes pasiliksime savo rankose.**

Rooseveltas paprašė paskirti 36 naujus generolus

Kongresui pateikti du papildomi karo biudžetai

VAŠINGTONAS. VII-11. ELTA. „New York Taims" žiniomis, prezidentas Rooseveltas pateikė senatui patvirtinti projektą

paskirti 12 naujų generolų majorų ir 24 brigados generolus.

Karo ministerija pranešė, kad įsteigtas naujas oro vyriausiasis štabas karo aviacijai, kuriam vadovauja brigados generolas Carl Spaatz. Šis štabas nebus bendro Jungtinių Valstybių vyriausiojo štabo žinioje, bet bus tiesioginėje vyriausiojo štabo viršininko Marshallio žinioje. Tuo būdu karo aviacija įgijo kariuomenės ribose savarankišką statutą.

VAŠINGTONAS. VII-12. ELTA. Penktadienį prezidentas Rooseveltas pateikė Jungtinių Valstybių kongresui du papildomus karinius biudžetus.

Viename biudžete numatyta 1 milijardas 625 milijonai dolerių karo laivynui, kitame — 1 milijardas 698 milijonai Jungtinių Valstybių laivininkystės reikalams.

VAŠINGTONAS. VII.12. ELTA. Jungtinių Valstybių laivininkystės valdyba paskelbė, kad penktadienį Roosevelto jai pasiūlytoji asignuoti 1 milijardo 698 milijonų dolerių suma yra skiriama 566 prekybos laivams statyti, kurie atseis apie 1 milijardą 25 milijonus dolerių. 350 milijonų dolerių skiriama esamiems laivams rekvizuoti, pirkti ar taisyti. 50 milijonų dolerių numatyta naujoms laivų statykloms.

VAŠINGTONAS. VII. 12. ELTA. Jungtinių Valstybių generalinio štabo viršininkui Maršallui pageidaujant, senato karinės komisijos pirmininkas demokratų senatorius Reynoldas patiekė senatui tris rezoliucijas. Prezidentas Rooseveltas tose rezoliucijose įgaliojamas pratęsti pašauktųjų karo tarnybon Jungtinių Valstybių karių, savanorių milicijos (national guards) narių ir atsargos karininkų tarnybos laiką už vienų metų ribų, numatant jo pabaigą šešis mėnesius po „tautos išimties stovio" pabaigos; be to,

Jungtinių Valstybių kariuomenė numatoma panaudoti taip pat ir už Vakarų pusrutulio ribų.

NEW YORKAS. VII/12. E. „New York Times" žiniomis iš Vašingtono, Jungtinių Amerikos Valstybių karo ministerija užsakė pabūklų ir artilerijos municijos už 54 milijonus dolerių. Didžioji užsakymo dalis, 28 milijonai dolerių, tenka „General Motors" bendrovei, kuri pagamins patrankas.

NEW YORKAS. VII-11. ELTA. Associated Press žiniomis iš Vašingtono, Rooseveltas ketina paprašyti kongreso leidimo įsteigti Islandijoje pasiuntinybę. Agentūros žiniomis, tuo būdu prezidentas norįs netiesioginiu būdu gauti kongreso pritarimą Islandijos okupavimui.

ĮTEMPTI SANTYKIAI TARP BRAZILIJOS IR URUGVAJAUS

RIO DE JANEIRO. VII-11. ELTA. Brazilijos spauda aštriai pasisako prieš Urugvajų. Tokiomis antraštėmis, kaip „Begėdiškas laikymasis", „Įžeidžią Brazilijos puolimai Urugvajaus bolševikiškoje spaudoje", „Toleravimo ir dviveidiškumo režimas turi būti nutrauktas", „Nusikalstama kampanija prieš Braziliją" ir pan. Brazilijos laikraščiai kritikuoja Urugvajų už tai, kad Urugvajus leidžia iš Brazilijos ištremtiems komunistiniams elementams nebaudžiamai rengti prieš Braziliją nukreiptus mitingus.

Į LAISVĘ

Redakcija — Kaunas, Duonelaičio 24, tel. 21414 ir 20530.

Administracija — Kaunas, Duonelaičio 24, tel. 26375 ir 22430.

RADIJO PROGRAMA

SEKMADIENIS, VII. 13 D.

6.30 Malda; 6.35 Laikas, žinios; 6.50 Koncertas (pl.); 7.00 *Žinios vokiečių kalba; 7.10* Rytinis koncertas; 8.00 Kartojimas svarbesnių žinių, pranešimų, tolimesnė dienos programa; 8.45 Iš „Ūkininko patarėjo"; 9.00 Koncertas; 9.15 Poezija; 10.20 Pamaldos; ca 11.30 Koncertas; 12.30 *Žinios vokiečių kalba;* 12.45 — 13.00 Laikas, žinios, pranešimai, tolimesnė dienos programa; 13.00 — 14.00 Pertrauka; 14.00 *Žinios vokiečių kalba;* 14,15 — 15.00 Pertrauka; 15.00 *Žinios vokiečių kalba;* 16.00 Vaikų valandėlė; 16.30 Paieškojimai ir koncertas; 17.00 *Žinios vokiečių kalba;* 17.10 Dainuoja Operos solistas Kučingis; 17.25 Eltos žinios, pranešimai; 17.40 Lengvas muzikos koncertas, saloninis orkestras; 18.00 Vaidinimas „Partizanai"; 19.00 Vokiečių kalba: pranešimai iš fronto, Vyriausios vokiečių karo vadovybės pranešimai ir žinios; 20.15 Pramoginė muzika (pl.); 20.30 Laikas, žinios, programa rytdienai; 20.55 Programos pabaiga.

PIRMADIENIS, VII. 14 D.

6.30 Malda; 6.35 Laikas, žinios; 6.50 Koncertas (pl.); 7.00 *Žinios vokiečių kalba;* 7.10 Rytinis koncertas (pl.); 7.20 — 7.45 Kartojimas žinių, pranešimų, tolimesnė dienos programa; 7.45 — 12.00 — Pertrauka; 12.00 Varpų muzika iš Karo muziejaus; 12.05 Laikas, žinios; 12.20 Koncertas (pl.); 12.30 *Žinios vokiečių kalba;* 12.45 — 13.00 — Informacijos, pranešimai ūkininkams, tolimesnė dienos programa; 13.00 —14.00 — Pertrauka; 14.00 *Žinios vokiečių kalba;* 14.15 — 15.00 — Pertrauka; 15.00 *Žinios vokiečių kalba;* 16.00 Popietinis koncertas; 17.00 *Žinios vokiečių kalba;* 17.10 Dainuoja solistė Lipčienė; 17.25 Žinios, pranešimai; 17.40 Dainininko Kipniso įdainavimai (pl.); 18.00 Iš laikraščių; 18.15 Operų uvertiūros; 18.30 Aktualijos; 18.45 Lengva muzika; 19.00 Vokiečių kalba: pranešimai iš fronto, Vyriausios vokiečių karo vadovybės pranešimai ir žinios; 20.15 Pramoginė muzika; 20.30 Laikas, žinios, pranešimai, programa rytdienai; 20.55 Programos pabaiga.

Didžios aukos nukentėjusiems šelpti

Kęstučio g-vėje Nr. 4 įsteigtas naujas aukų rinkimo nukentėjusiems nuo karo šelpti **punktas,** kuris veikia **ištisą parą.**

Į Raudonojo Kryžiaus kvietimą padėti nelaimių ištiktiesiems lietuviškoji visuomenė labai nuoširdžiai reaguoja. Vakar, pavyzdžiui, Kauno Valstybinio banko sargas paaukojo viso mėnesio algą. Tarnautojų paklaustas, iš ko gyvens, jis atsakė: „kaip nors prasimaitinsiu. Svarbu, kad mano auka bent kiek prisidėtų prie nelaimingųjų tautiečių kančių palengvinimo".

Vienas darbininkas iš Jonavos gatvės atnešė 50 rublių ir prašė būtinai priimti, nors tuo metu Raud. Kryžiaus Įgaliotinio įstaigoje niekas nebedirbo. „Jei leisite, — sakė jis, — tai aš atnešiu ir kostiumėlį. Bėda tik, kad gerokai panešiotas".

Ypatingai nuoširdžiai atsiliepė užnemuniečiai ūkininkai. Nežiūrint, kad daugelis ūkių buvo dėl žinomų įvykių nualinta, vis dėlto, jie atsiuntė gana stambių aukų maistu.

Daugumas Kauno vaistininkų pasižadėjo aukoti per 10 mėnesių tas pačias sumas, kurias buvo priversti pasirašyti vadinamiems paskolos lakštams pirkti. „Drobės" darbininkai ir tarnautojai suaukojo apie 1.000 rb. Yra nemaža ir kitų darbuotojų, kurie nuoširdžiai prisideda prie nelaimingųjų šelpimo.

AUKŲ RINKIMO PUNKTAI

Jau įsteigti šie politiniams kaliniams ir nukentėjusiems nuo karo šelpti komiteto aukų rinkimo punktai.

Kauno mieste: Kęstučio g. 4, Laisvės al. 20, Savanorių prosp. 166, Vilniaus g. 2. Šitie punktai veikia kasdie nuo 8 val. iki 21 val. be pertraukos, neišskiriant šventadienių. Geros valios žmonės, kurie nori paremti nelaiminguosius pinigine auka ir kuriems susidaro kokių nors nepatogumų nešti ją į banką, gali paaukoti artimiausiame punkte.

Punkte galima aukoti ir daiktines aukas, jeigu joms atgabenti nereikalingos susisiekimo priemonės. Stambesni daiktai, kuriems neišvengiamai reikalingos susisiekimo priemonės, bus paimami tiesiog iš namų.

Gerbiamieji aukotojai prašomi apie tai pranešti vienam iš čia pažymėtų aukų rinkimo punktų.

MOKINIAI AUKOJA RAUDONAJAM KRYŽIUI

Kauno VIII-os gimnazijos (buv. „Saulės") dešimtųjų klasių mokiniai savo išleistuvėms numatytus pinigus — 240 rb. per Dr. V. Viliamą paaukojo Liet. Raudonajam Kryžiui.

KRONIKA

PABĖGUSIŲ IR DINGUSIŲ TURTAS GLOBOJAMAS

KAUNAS. VII. 11. ELTA. Pabėgusių ar nežinia kur esančių Lietuvos ir buvusių TSRS piliečių, nuolatos Lietuvos teritorijoje negyvenusių ar atvykusių po 1940 m. birželio 15 dienos, visą paliktą kilnojamąjį turtą, nesurištą su nekilnojamuoju turtu (namais, žemės ūkiu ir kt.) perima vietos savivaldybės.

Paliktus drabužius, baltinius ir pirmo reikalingumo namų apyvokos daiktus vietos savivaldybės, susitarusios su Lietuvos Raudonojo Kryžiaus skyriais, skirsto ir atiduoda lietuvių tautybės piliečiams, nukentėjusiems nuo karo, ir politiniams kaliniams, nustojusiems savo turto.

Lietuvių tautybės žuvusiųjų, išvežtųjų į SSSR ar nežinia kur esančiųjų piliečių paliktą kilnojamąjį turtą, jei jis neperimtas ir nevaldomas jų artimųjų giminių — lietuvių tautybės, vietos savivaldybės surašo ir perduoda pagal aktus artimiausiems giminėms globoti. Giminių nesant, tą turtą globoja vietos savivaldybės.

KAUNE VEIKĖ PER 6000 PARTIZANŲ

Kauno mieste ir apylinkėse veikusių partizanų registracija jau įpusėta. Kasdien atnešami nauji būrių sąrašai su kovų aprašymais. Dabar turimais daviniais Kauno mieste ir apylinkėse veikė 6000 partizanų.

Partizanų biuras pageidauja, kad partizanų būrių vadai paskubėtų pristatyti savo žmonių sąrašus ir kovų aprašymus. Partizanų biuras yra Maironio 30, b. 22, tel. 26861.

NEMUNO IR NERIES VANDUO NETINKA GERTI, NEI MAUDYTIS

Padarytieji Nemuno ir Neries vandens analizai parodė, kad jų vanduo gėrimui netinka. Taip pat maudytis Nemune ir Nery nepatariama.

Vandentiekio vanduo yra geras. Gerti galima be jokių apsaugos priemonių, kaip tai virinimo, sterilizavimo, chloravimo ar pan.

Kauno gyventojai prašomi apie pastebėtą įtartinos švaros vietinį šulinį pranešti miesto Sanitarijos Inspekcijai, Mickevičiaus g-t 2, tel. 28815.

Kauno Miesto Sanitarijos Inspekcija

SULAIKYKITE NETIKRUS AUKŲ RINKĖJUS

Kaune ir provincijoje pastebėta įtartinų asmenų, kurie, prisidengę Raudonojo Kryžiaus nukentėjusiems nuo karo šelpti komiteto vardu, renka aukas. Tokius asmenis prašoma atiduoti policijai. Tikrieji Raudonojo Kryžiaus talkininkai — aukų rinkėjai turi atitinkamus Raudonojo Kryžiaus Vyr. Įgaliotinio Įstaigos pažymėjimus su Raud. Kryžiaus Vyr. Valdybos antspaudu, be to, aukotojams išduoda atitinkamus kvitus, taip pat R. Kryžiaus Valdybos antspaudu patvirtintus.

Raud. Kryžiaus Įgal. Įstaiga

KAUNO METROPOLIJOS SEMINARIJA ATGAUNA SAVO RŪMUS

Vokiečių karinė vyriausybė Kauno Metropolijos kunigų seminarijai jau grąžino dalį rūmų, kuriuos bolševikai šių metų sausio mėnesį buvo atėmę. Toji rūmų dalis dabar remontuojama.

Taip pat grąžinta ir seminarijos bažnyčia.

PANAIKINTA TEISININKŲ „GAMYKLA"

KAUNAS. VII. 11. ELTA. Buv. LTSR liaudies komisarų tarybos 1941 m. nutarimais Kaune veikę trijų mėnesių juridiniai kursai ir vienerių metų juridinė mokykla nuo 1941 m. birželio 23 d. panaikinta.

DARBO IR SOCIALINIO APRŪPINIMO SKYRIUS TVARKO SOCIALINĖS APSAUGOS DEPARTAMENTAS

KAUNAS. VII. 11. ELTA. Lietuvos miestų ir apskričių buvusių vykdomųjų komitetų darbo ir socialinio aprūpinimo skyriai perduodami Darbo ir Socialinės Apsaugos Departamentui.

„Žaibo" spaustuvė Kaune, Duonelaičio 24; tel. 26616

Mes su Vakarais

Kultūringame pasaulyje Rytų ir Vakarų sąvoka kultūros ir civilizacijos supratimu tiek skirtinga, tiek ryški, kad pakanka pasakyti vakarietis ar rytietis, kad suprastumei, kas norima tuo posakiu išreikšti. Vakarų ir Rytų kultūrų susikirtimas ypač jautrus lietuviams ir Lietuvai, nes mes esame kelyje arba ant pačios ežios tarp germanų ir slavų rasių, kurios, būdamos skirtingos savo vidaus būdu, savo tautų interesų atžvilgiu turi specifinių siekimų ir uždavinių. Šiuo reikalu, mes, lietuvių tauta, nebūdama gausi, gal būt, neturime didelės fizinės jėgos svorio, bet mes turime kitą svorį: dvasinį svorį, kultūros bei civilizacijos svorį, kurio niekas nesveria skaičiais, bet vertina istorija, dvasiniu pajėgumu, kultūros lygiu, žmonijos garbingu nuopelnu visuotiniame kūrybos lobyne.

Mes žinom, kad Vid. Europos kultūros židinyje yra įvertinami bet kurios tautos kultūros laimėjimai ir savaimingumas. Tąja didžiąja tiesa gyvena visa lietuvių tauta, tąja didžiąja mintimi dega visos lietuvių širdys, tas didysis pagrindas nekelia bet kurių abejonių dėl lietuvių tautos ateities.

Toks galvojimas tenka priminti dėl to, kad mes visą energiją, visas kūrybines jėgas, burtume savo vidaus stiprumui, socialiniam teisingumui ir ekonominei gerovei. Šios kryptys yra būtinos, nes po bolševikų režimo kiekvienas vaizdžiai mato, kokį gaunam palikimą: sužalotas ūkinis gyvenimas ir aplaužytas nusiteikimas. Juk visiškai buvo aišku, kad prie bolševikų mes nebeturėjome nieko, kas būtų buvę šventa, pastovu, net ligi asmeninės padėties nežinomybės.

Mes pažinome, kaip niekuomet, kas yra aziatiškumas, kas yra netvarka, nešvarumas, klajokliškas gyvenimas, asmens negerbimas, barbariškumas, — kas yra bolševizmas, kas yra nepažaboti rytai. Į tą kraštą, į rytus — neina mūsų kelias. Ten mes nieko negalime išmokti: tik jie gali pas mus mokytis. Jei ir buvo tokių „pasaulio lygintojų", kuriems akys žibėjo į rytus, šiandien ir tie atsivertė dvasios gilumoje ir mušas į krūtinę, kad buvo suklydę. Rytuose niekuomet nebuvo konstruktyvaus gyvenimo, visa rytų didybė palaidume. Ir bolševizmas per savo siaurą prizmę neva valstybės, neva socialinės raizgaties santvarką parodė dar baisesnius aziatiškumo žvėriškumus, prieš kuriuos bet kuris kultūringas žmogus nustemba ir visa tai laiko lyg neįtikinama realybe, bet pasakomis iš sužvėrėjusio žmogaus ciklo.

Mums, stovint didžiųjų pasaulio įvykių centre, nebetenka užsiskleisti šydu arba politiniais sumetimais nematyti bolševikų darbų ir savo likimo: lietuvių tauta jau buvo bežūstanti ar savo smiltynuose po velėna arba Azijos plotuose. Iš to fakto mes turime semti visą savo likimo išmintį ir jėgą.

Ir štai mes šiandien sueinam su Didžiąja Vokietija į artimesnius santykius, o Didžioji Vokietija ir jos didysis Vadas, mūsų atžvilgiu visuomet turėjo respekto. Mes to neužmirštame ir džiaugiamės sulaukę jo galingosios armijos, kuri pradėjo kryžiaus karą prieš bolševizmą. Kryžiaus karas prieš bolševizmą, kurį baigti Didžiajai Vokietijai padeda veik visos Europos valstybės ir tautos, kiekvienam lietuviui suprantamas ir artimas.

ISPANIJOS SAVANORIAI JAU IŠĖJO Į KARĄ

SAN SEBASTIANAS. VII. 11. ELTA. Pirmasis Ispanijos savanorių būrys, vykdamas kovoti prieš bolševizmą, peržengė prie Iruno Ispanijos Prancūzijos sieną. Prie tarptautinės sienos, Prancūzijos pusėje, savanorius pasitiko Ispanijos konsulas Hendaye mieste, Ispanijos karo atašė pulkininkas Barroso ir vokiečių okupacinės armijos karininkai. Išklausę trumpas sveikinimo kalbas, dainuodami Falangos dainas, Ispanijos savanoriai keliavo toliau.

VILNIUS JAU ATGIJO

Liaudies komisaras ekskursijoje. Tarybinis Vilnius bėga. Lietuviai kariai. Studentai policininkai ir direktoriai

Vilniuje sutinkami iš Sovietų pabėgę būv. lietuvių korpuso kariai.

Vilnius pirmąją karo dieną suruošė ekskursiją į Trakus. Ne šiaip kokį atsitiktinį išvažiavimą, o ekskursiją pagal visas taisykles. Į Trakus apie dešimtą valandą sekmadienį autobusai išvežė Vilniaus Universiteto studentų chorą, be abejo, įvairių smulkių „valdžios" žmonių lydimą. Netrukus atvyko ir švietimo bei universiteto vadovai su pačiu komisaru A. Venclova. Karšta sekmadienio saulė, ežero malonus vėsumas, studentų dainos — tikros atsigavimo valandos švietimo liūtams po tarybinių mokslo metų pagal grafiką balansavimo ir eiliniams komžydams po vežtinų į Sibiro taigas lietuvių studentų ir profesorių sąrašų sudarymo. Negi domėsies tokiomis nereikšmingomis smulkmenomis, kaip greit praskrendančių lėktuvų ženklais. Tai niekas kitas, kaip Stalino „sakalai", budriai seką, kad svetima akis nežvilgtertų į bolševikinį „rojų", nes, anot vieno žydelio, Kremliaus bokštas aukštas, o draugo Stalino akis viską mato...

Todėl ir pavakarė atėjo, kol puikiausioj nuotaikoj ekskursantai įvažiavo į Vilnių. Bet kas čia? Žiūri ir nesusigaudo: visas tarybinis miestas bėga. Raudonoji grietinėlė, peisuoti žydai ir jauni žydeliai, čekistai, pasieniečiai ir kitokio plauko raudonieji miesto gatvėmis eina pasiutusių lenktynių. Kas limuzinu, kas iškišęs galvą pro sumestus į sunkvežimį lagaminus ir baldus, kas su ryšuliu ant pečių miklina nuosavas kojas — visa kolona braukia rytų, Kremliaus saulės link.

Viršum miesto nardo vokiečių naikintuvai, negailestingai nuleisdami stališkuosius „sakalus". Banga po bangos plaukia vokiečių bombonešių eskadrilės, taikliai svaidydamos bombas į didžiųjų gatvių sankryžas ir dviejų pagrindinių miesto tiltų priėjas. Patys tiltai, atrodo, tyčia neliečiami. Vadinasi, karas rimtai prasidėjęs. Jis jau čia pat. Jau pasiekęs ir Vilnių, esantį už dviejų šimtų kilometrų nuo sienos.

Lietuviai lieka ištikimi savo tėvų miestui. Jie ne tik niekur nebėga, bet nuo pirmadienio popiečio ima ginkluotis, organizuoti partizanus, kuriems pradžią padaro likę korpuso kariai, visiems laikams su politrukais atsiskaitydami ir Gedimino kalno papėdėj esančiose kareivinėse užsibarikaduodami. Jiems talkininkauja studentai, gimnazistai, valdininkai ir nemaža dalis lietuvių milicininkų nespėtų dar išvežti į tarybų šalies tyrus už tai, kad liko ligi kaulo lietuvybei ištikimi.

Dar pirmadienio vakare prie Vilniaus pasirodė pirmieji vokiečių tankai. Tačiau tikrasis žygis į sostinę prasidėjo tik antradienio rytą. Šventadieniškai trispalvėmis papuoštomis Vilniaus gatvėmis traukia plieninės vokiečių armijos kolonos. Jas pasitinka su gėlių glėbiais tautiniais drabužiais lietuvaitės. Visos gatvės užliejamos entuziastingų valiavimų. Prie restoranų ir kavinių pastatomi stalai, kur po didžiulio dviejų dienų žygio nesulaikomi kovotojai bent valandžiukę gauna atsikvėpti, kad dar su didesne jėga tęstų išvadavimo žygį.

Iš Varėnos ir kitų rajonų į Vilnių pradeda telktis išblaškyti lietuviškojo korpuso kovotojai. Nusimetę lietuvio kario vardą žeminančius raudonųjų ženklus, nedidelėmis grupėmis, būriais, net kuopomis grįžta mūsų vyrai vėl atgal į Vilnių, pradeda patruliuoti gatvėse ir patį miestą su tolimesnėmis apylinkėmis valyti nuo atkirstų raudonųjų dalinių ir pasislėpusių komunistų bei iš pasalų šaudančių žydų. Mieste greit įvedama tvarka.

Sykiu pradedamas ir miesto įstaigų, įmonių tvarkymas bei civilinės valdžios organizavimas. Dar bolševikams besitraukiant, aktyvistų partizanų iniciatyva sudaromas Laikinasis Vilniaus Miesto Komitetas civilinių gyventojų reikalams tvarkyti ir santykiams su vokiečių kariuomenės vadovybe užmegzti. Komiteto pirmininkas — Vilniaus Un-to doc. St. Žakevičius, vicepirm. — prof. V. Jurgutis, nariai: Vilniaus aktyvistų vadas, pradžios mokyklų insp. M. Gudėnas, buv. apskr. viršininkas K. Kalendra, pulk. P. Masiulis, Vilniaus Meno Muziejaus direktorius A. Valeška ir Vytauto Didžiojo Gimnazijos mokytoja E. Putvytė.

Sudarytasis komitetas energingai griebėsi bolševikų nualinto miesto reikalų tvarkymo. Tučtuojau buvo paskirti valdytojai centrinėms įstaigoms perimti, nes buvusieji įstaigų viršininkai neatvyko į darbą. Skubiai užmezgami ryšiai su Vilniaus apskrities valsčiais, Trakų ir Švenčionių apskritimis. Nuo liepos 1 d. maisto pardavinėjimas sunormuojamas kortelėmis. Pradedamas fabrikų bei prekybos įmonių valymas nuo žydų ir nepatikimo, tarybiniu metu prisiplakusio elemento. Žydams ant krūtinės ir nugaros įsakoma nešioti ženklas su „J" raide.

Į Lietuvos sostinės atstatymo darbą entuziastingai įsijungia visi lietuviai. Tačiau ir čia reikšmingiausia dalis tenka Vilniaus aukštųjų mokyklų lietuviškajai studentijai. Pradžioje kovęsi gatvėse kaip partizanai, studentai, kovoms nutilus, pradėjo eiti policininkų ir net nuovadų viršininkų pareigas. Kada buvo suformuota pastovesnė policija, studentai buvo mesti į pramonės ir prekybos reikalų tvarkymą. Šiuo metu ne vienas studentas yra fabriko direktorius, direktoriaus padėjėjas ar vyresnysis buhalteris. Daug prekybos įmonių taip pat studentų tvarkomos. O daugumas studenčių tapo gailestingosiomis seselėmis, slaugančiomis sužeistuosius vokiečių karius.

Vilnius pradėjo naują gyvenimą. Vilnius galutinai tampa lietuviškas. Senelis Gedimino kalnas vėl girdi savo vaikų kalbą, jaučia milžiniškas savo vaikaičių pastangas sugrąžinti Vilniui visa tai, kas per amžius buvo iš jo vogta, slėpta, naikinta, — visą Vilniaus gyvenimą persunkti lietuviškosios dvasios ritmu.

Kaip tvarkomi pasėliai nacionalizuotose žemėse

Tarp buvusių žemės savininkų ir naujakurių kyla ginčų dėl pastarųjų sklypuose esamų žiemkenčių ir dobilų nuėmimo, o taip pat ir dėl šių metų žiemkenčių sėjos. Tuo reikalu kompetentingi organai yra nutarę:

1. Ūkių, kuriuose prieš bolševikų žemės nacionalizavimą buvo **ne daugiau** kaip 50 ha žemės, savininkai nusiima **visus** jų įsėtus į naujakurių sklypus patekusius žiemkenčius ir dobilus.

2. Naujakuriai, gavusieji žemės iš ūkių, kuriuose prieš žemės nacionalizavimą buvo **daugiau** kaip 50 ha, iš patekusių į jų sklypus buvusių savininkų įsėtų žiemkenčių ir dobilų, jeigu jie gautus sklypus yra pradėję dirbti ir juose kurtis, turi teisę nusiimti tiek, kiek tenka proporcingai jiems skirtos žemės plotui.

3. Naujakuriai, kurie gautos žemės nėra pradėję dirbti arba prie bolševikų valdžios yra pasižymėję mūsų kraštui kenksmingais veiksmais, ką nustato vietos savivaldybės, į jų sklypuose įsėtus buvusių savininkų pasėlius jokių teisių neturi.

4. Jeigu bolševikų valdžios nacionalizuotame ūkyje yra buvę daug pievų ir jos yra patekusios į naujakurių sklypus, tai 8 str. numatytos komisijos sprendimu, buv. savininkui, atsižvelgiant į jo ir naujakurių turimą gyvulių skaičių, gali būti leista nusišienauti jų dalį.

5. Gavę žemės priedus mažažemiai, nors jie ir būtų pradėję dirbti gautąją žemę, turi teisę nusiimti tik jų pačių įsėtus pasėlius.

6. Už naujakurių sklypuose žiemkenčių ir dobilų užimamus plotus visas su žemės valdymu surištas prievoles atlieka ir mokesčius sumoka tie, kurie nusiima pasėlius. Tas dėsnis taikomas ir pievoms.

7. Ūkiuose, kuriuose prieš nacionalizavimą buvo ne daugiau kaip 50 ha žemės, visą šių metų žiemkenčių sėją atlieka tų ūkių savininkai. Ūkiuose, kuriuose prieš nacionalizavimą buvo daugiau kaip 50 ha, savininkai privalo įsėti tiek žiemkenčių, kiek tenka jiems paliktai žemei, priskiriant čia ir išdalintąją, jei ji naujakurių nedirbama. Sklypuose, kuriuos naudoja naujakuriai, žiemkenčius turi įsėti jie patys.

8. Galinčius dėl šio nutarimo kilti tarp savininko ir naujakurių ginčus galutinai sprendžia komisija, kuriai pirmininkauja rajono agronomas, o jam nesant — valsčiaus viršaičio skirtas asmuo. Komisijos nariais kviečiami vietos seniūnas ir komisijos pirmininko su seniūnu parinktas vienas naujakurys.

Atstatomas „Lietūkis"

Lietuvos respublikinė vartotojų sąjunga „Lietkoopsąjunga" panaikinta. Jos vietoje atstatoma Žemės Ūkio Kooperatyvų Sąjunga „Lietūkis", kuriai leidžiama tęsti savo veiklą pagal jos kreditų įstaigų ir kooperatyvų inspekcijos 1930 m. lapkričio 25 d. perregistruotus įstatus.

„Lietkoopsąjungos" organizacinis biuras panaikintas. Birželio 26 d. naujai paskirta laikinoji „Lietūkio" vadovybė paleista ir jos vietoje paskirta nauja vadovybė — Dr. Manelis, agr. Pijus Pečkaitis, Vincas Meilus, Antanas Steikūnas, Jonas Stulpinas, agr. Baublys ir Grinsevičius.

Visos apskričių vartotojų kooperacijos sąjungos (apkoopsąjungos) įpareigojamos tuojau likviduotis ir savo aktyvus balanso kainomis perduoti vietoje susidariusiems „Lietūkio" skyriams arba, „Lietūkiui" nurodžius vietos vartotojų kooperatyvams kurie turi perimtų aktyvų sumoje apmokėti apkoopsąjungų skolas proporcingai kreditorių pareikštoms pretenzijoms.

Apkoopsąjungų likvidaciją pavedama atlikti jų dabartinėms vadovybėms, o kur jų nebūtų — atlikti įpareigojamas „Lietūkis", kuris, susitaręs su stambesniais apkoopsąjungos kreditoriais, paskirs atitinkamus likvidatorius arba pavęs likvidaciją atlikti vietos vartotojų kooperatyvams. ELTA.

Gyvenimas tvarkosi ir normalėja

Besibaigiant trečiajai savaitei nuo išvadavimo karo pradžios, gyvenimas mūsų krašte sparčiai žengia tvarkos link. Iš kompetentingų šaltinių patyrėme, jog visame krašte atkuriama **civilinė administracija**. Pareigūnai, dirbę ligi 1941 m. birželio 15 d., grįžta į savo senąsias vietas; kur tokių žmonių nebėra, tenai kadrai papildomi naujais pareigūnais. Į normalias vėžes įeina ir savivaldybių darbas; veik visose apskrityse eina pareigas apskričių viršininkai, policijos vadai ir kiti piliečių saugumo pareigūnai.

Ne tik savivaldybių bei administracijos, bet ir **kitų žinybų** aparatas vietose sparčiai tvarkomas. Beje, normalų darbą dar žymiai trukdo susisiekimo bei susižinojimo priemonių nebuvimas: traukiniai, paštas, telegrafas bei telefonas dar normaliai neveikia, tačiau tikimasi ir šitą nesklandumą greit pašalinti.